

ŠTUDIJA NOSILNE ZMOGLJIVOSTI ZA KRAJINSKI PARK ZGORNJA IDRIJCA

LJUBLJANA, 7. 1. 2021

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje

Naročnik: ZAVOD ZA TURIZEM
IDRIJA
Mestni trg 2
5280 Idrija

Idrija.

Odgovorni predstavnik naročnika: Valerija Božič

Izdelovalec: Zavita, svetovanje, d.o.o.
Tominškova 40
1000 Ljubljana

Odgovorni nosilec naloge: Matjaž Harmel, univ. dipl. gozd.

Vodja projekta:
Matevž Premelč, univ. dipl. geog.

Ključni strokovnjaki:
Klemen Strmšnik, univ. dipl. geog.
Aleksandra Krajnc, univ. dipl. geog.
Sabina Cepuš, univ. dipl. ekol.
Sašo Weldt, univ. dip. biol.
Eva Harmel, mag. inž. kraj. arh.
Jerneja Harmel, MSc okolj. znan, R. Avstrija

Projekt: Študija nosilnih zmogljivosti za Krajinski park Zgornja Idrija

Številka pogodbe: P47/2020

Številka projekta: 229

Ključne besede: nosilna zmogljivost | Idrija | krajinski park | upravljanje | ekosistemske storitve | NAOKOLI

Datum: 7. 12. 2020

Študija je nastala v okviru projekta NAOKOLI, ob finančni pomoči sklada EKSRP. Za vsebino je odgovoren Zavod za turizem Idrija. Organ upravljanja, pristojen za izvajanje Programa razvoja podeželja RS za obdobje 2014–2020, je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

KAZALO

1	Uvod	3
2	obravnavano območje.....	7
2.1	Opis območja.....	7
2.2	Odlok o Krajinskem parku Zgornja Idrija.....	11
2.3	Upravljanje Krajinskega parka Zgornja Idrija.....	11
3	Ključne usmeritve iz občinskih aktov	13
4	Oris trenutnega stanja	15
5	Dejavnosti v krajinskem parku	22
6	Ocena nosilne zmogljivosti	27
6.1	Divje jezero	31
6.2	Plezališče Strug.....	34
6.3	Kopališče Lajšt.....	37
6.4	Belčne klavže.....	39
6.5	Putrihove klavže.....	42
6.6	Idrijske klavže.....	44
6.7	Lauf.....	47
6.8	Feldban	50
7	Prometna ureditev	52
8	Viri	54
	Slika 1: Prikaz lege Krajinskega parka Zgornja Idrija v občini Idrija.....	7
	Slika 2: Zavarovana in varovana območja narave.....	9
	Slika 3: Rekreatijske karte usmerjajo obiskovalca parka do ključnih znamenitosti (Vir: Geopark Idrija B, C, 2020).....	10
	Slika 4: Naravne in kulturne znamenitosti krajinskega parka.....	10
	Slika 5: Podatki o številu prometa pri Fežnarju (Vir podatkov: Zavod za turizem Idrija, september 2020)	16
	Slika 6: Podatki o številu prometa pri Divjem jezeru (Vir podatkov: Zavod za turizem Idrija, september 2020).....	16
	Slika 7: Ceste znotraj krajinskega parka in najbolj obiskana krožna pot v parku.....	18

Slika 8: Parkirišča, ki jih je v letu 2020 v okviru urejanja prometnega režima označil upravljavec parka.	18
Slika 9: Parkirišče pri Divjem jezeru predstavlja ozko grlo pri obiskovanju z motornimi vozili.	18
Slika 10: Piknik prostor v Idrijski Beli na sotočju Belce in Idrije	19
Slika 11: Stavbe s hišnimi številkami znotraj krajinskega parka.	20
Slika 12: Zbirna karta platforme Strava za območje KPZI (VIR: Strava heatmap, 2020)	28
Slika 13: Lokacije v KPZI za katere je opredeljena ocena nosilne zmogljivosti	29
Slika 14: Shema dostopnih poti in obiska Divjega jezera	31
Slika 15: Razgledni plato na poti A (levo) in razgledni plato na poti B (desno)	32
Slika 16: Površina Belčnih klavž, ki je na voljo za gibanje obiskovalcev	40
Slika 17: Problematika parkiranja ob Belčnih klavžah	41
Slika 18: Površina Putrihovich klavž, ki je na voljo za gibanje obiskovalcev	43
Slika 19: Površina Idrijskih klavž, ki je na voljo za gibanje obiskovalcev (Vir fotografij: CUDHg).....	46
Slika 20: Lauf z območjem gibanja za obiskovalce	48

1 UVOD

Namen študije nosilnih kapacitet za Krajinski park Zgornja Idrija je podati Zavodu za turizem Idrija (v nadaljevanju ZTI), ki je upravljavec Krajinskega parka Zgornja Idrija, strokovno podlago, ki bo podala pomembne informacije za pripravo upravljalškega načrta. To bo omogočilo ZTI izvajanje predpisanih nalog in usmerjanje obiskovalcev ter njihovih aktivnosti na območju Krajinskega parka Zgornja Idrija (v nadaljevanju KPZI).

Študija nosilnih kapacitet podaja argumentirano in strokovno oceno, koliko obiskovalcev lahko prenesejo določene interesne točke v krajinskem parku. Poleg ocene podaja tudi priporočila in usmeritve za morebitno zmanjšanje negativnega vpliva obiskovalcev na naravo.

V študiji je posebna pozornost namenjena oceni trenutne prometne ureditve in predlogu sprememb z namenom večjega poudarka na trajnostni mobilnosti, umirjanju prometa in zmanjševanju motoriziranega prometa na območju krajinskega parka ob upoštevanju potreb prebivalcev ki živijo znotraj krajinskega parka ali na tem območju opravljajo dejavnost.

Študija je nastala v okviru projekta NAOKOLI (NArava, OKOlje, Integracija), ki se ukvarja z integracijo vsebin varovanja in ohranjanja narave ter okolja v različne produkte. Projekt izhaja iz lokalno prepoznanih interesov in vsebin v občinah Logatec, Idrija in Cerklno. Poleg omenjenih občin so partnerji v projektu še Zavod za turizem Idrija in ICRA d.o.o. Idrija, vodilni partner je LAS s CILjem.

Cilji projekta vključujejo naslednje krovne aktivnosti;

- Dvig zavesti o pomenu samooskrbe: - na celotnem območju v šolah, oziroma vrtcih se kot vzorčni primer uredijo grede urbanih vrtov, s pomočjo katerih se bo ozaveščalo otroke, njihove starše ter širšo javnost ne samo o načinu in pomenu lokalne samooskrbe temveč tudi o pomenu okolju prijazne pridelave hrane.
- Na logaškem se bo v okviru projekta posebno pozornost namenilo ureditvi javnih zelenih površin.
- Na širšem Idrijskem območju pa se bo na podlagi predhodno izdelane študije nosilnih kapacitet ter pilotne izvedbe športne prireditve v krajinskem parku pristopilo k izdelavi načrta upravljanja za Krajinski park Zgornja Idrija.
- Na cerkljanskem se bo z izboljšano turistično ureditvijo kraja ter postavitvijo informativne table s pohodnimi in kolesarskimi potmi v okolici predstavilo vključevanje narave in lokalnega okolja v inovativne turistične produkte območja.

Projekt je razdeljen na dve ključni aktivnosti: priprava vsebin in izdelava produktov, ter pilotna izvedba programa, vezanega na produkte.

Zavod za turizem Idrija se v projekt vključuje v 1. in 3. fazi projekta NAOKOLI. V prvi fazi bo v sklopu aktivnosti »Priprava vsebin in izdelava produktov« koordiniral izdelavo študije nosilnih kapacitet za

krajinski park Zgornja Idrija in strokovno sodeloval pri pripravi vsebin za izdelavo študije, ki bo vsebovala tudi priporočila za oblikovanje upravljaljskega načrta za krajinski park. V 3. fazi bo v sklopu aktivnosti »Pilotna izvedba programa, vezanega na produkte« sodeloval pri organizaciji pilotnega dogodka v krajinskem parku Zgornja Idrija, predvidoma bo to športni dogodek v letu 2022. ZTI bo na osnovi študije nosilnih kapacitet pripravil načrt za izvajanje delavnosti v krajinskem parku z usmeritvami in priporočili, sodeloval pri organizaciji ter izvedel evalvacijo dogodka.

Omenjeno je tudi podlaga za naročilo predmetne študije - Študije nosilnih kapacitet za Krajinski park Zgornja Idrija.

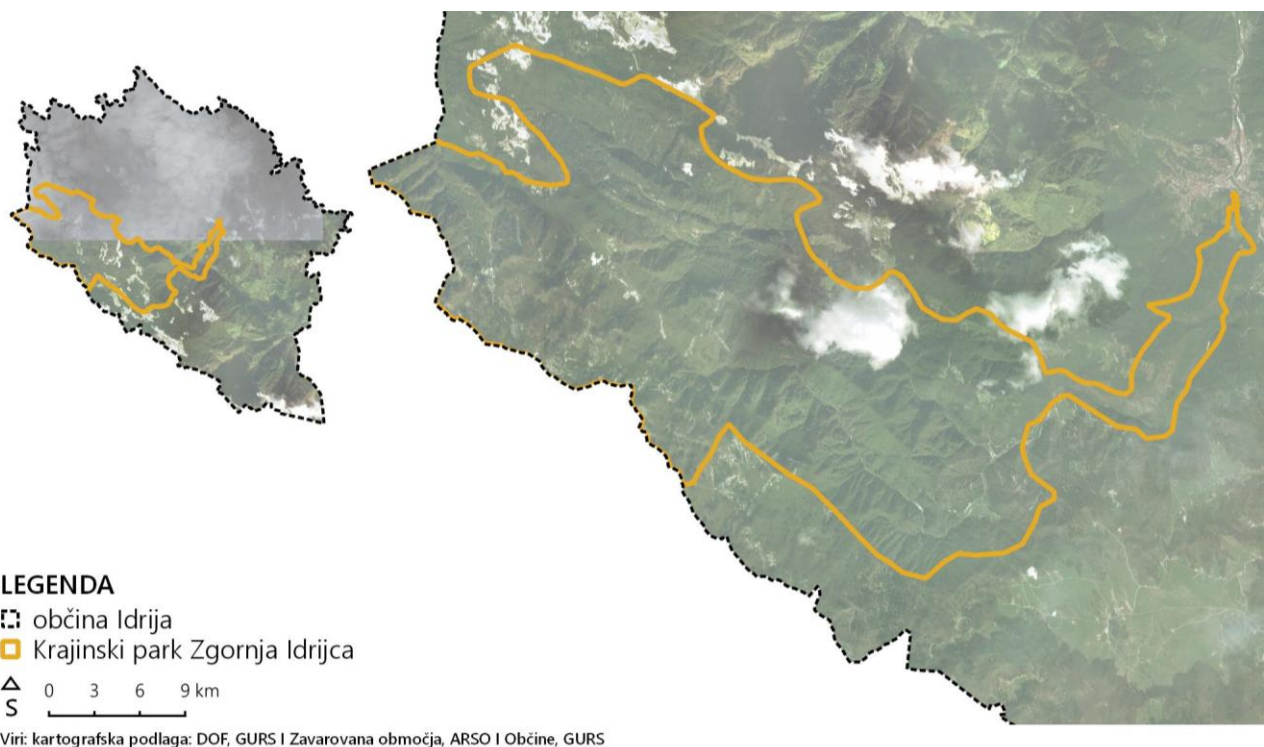
Celotna vrednost projekta je 120,400,01 EUR. Delež ZTI je 14.409,20 EUR, od katerega bo 11.339,00 EUR (85 %) sofinancirano od EKSRP. Lasten delež v vrednosti 3.070,00 EUR bo zavod zagotovil iz javnih sredstev proračunske postavke Občine Idrija.

2 OBRAVNAVANO OBMOČJE

2.1 OPIS OBMOČJA

S površino 293,7 km² je občina Idrija med večjimi občinami v Sloveniji. Ob izraziti hribovitosti (veliki nakloni terena), naravovarstvenih statusih in bogati poraščenosti z gozdom (nad 75 %) navedene značilnosti pogojujejo razvojne dejavnike, hkrati pa ponujajo tudi prednosti, predvsem za razvoj sonaravnega turizma in rekreacije. Velik potencial za to predstavlja predvsem območje Krajinskega parka Zgornja Idrija, ki pokriva dobrih 15% površine občine Idrija.

Krajinski park Zgornja Idrija je zavarovano območje izredne naravne ohranjenosti ter naravnih in kulturnih znamenitosti. Leži v osrčju idrijskih gozdov in obsega 4474 ha. Na skrajnem vzhodu se dotika mesta Idrija in pokriva reliefno razgiban svet Idrijskega hribovja v porečju zgornjega dela reke Idrijce in sega do severnega roba Trnovskega gozda. Razgiban svet, ki sta ga izdolbili Idrija in Belca s pritoki razkriva številne geomorfološke znamenitosti kot so soteske, geološki preseki, slapovi, tolmoni in izviri. Krajinski park pa poleg naravnih znamenitosti vsebinsko dopolnjujejo številni relikti tehnične in kulturne dediščine kot so na primer klavže, lauf, ipd.

Slika 1: Prikaz lege Krajinskega parka Zgornja Idrija v občini Idrija.

V krajinskem parku v 58 gospodinjstvih živi 113 prebivalcev (Občina, november 2020). Največ jih stanuje v Idrijski Beli, ki leži na sotočju Idrijce in Bele in je največje naselje znotraj parka. Na višje ležečih pobočjih se nahajajo samotne kmetije (Erjavec, 2013).

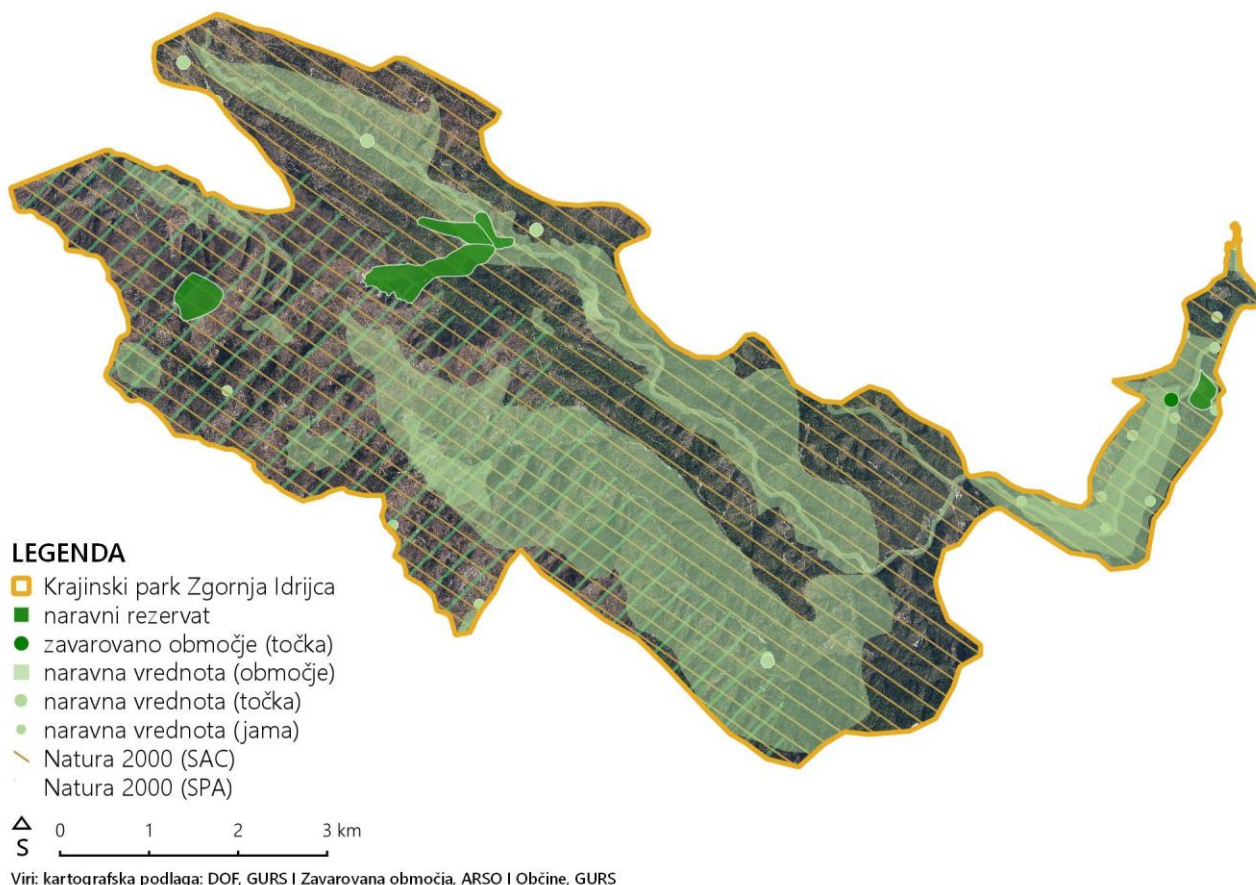
Zanimiv je tudi zaradi izjemno zapletene geološke zgradbe. Menjavajo se prepustne in neprepustne kamnine iz redkih geoloških dob. V prepustnih kamninah so se razvili kraški pojavi, prisotne pa so tudi

magmatske kamnine, ki kažejo na magmatsko delovanje v daljni preteklosti (KPZI, 2013). Marsikje so bogata nahajališča fosilov.

Geološka pestrost je botrovala tudi nastanku Geoparka Idrija kot geografsko točno določeno območje z izredno geološko dediščino, ki ima strategijo za njeno varovanje, promocijo in trženje v korist lokalne skupnosti. Najpomembnejša in najbolj poznana naravna znamenitost Geoparka Idrija je rudišče živega srebra. Rudarjenje je 500 let krojilo razvoj mesta Idrije nad rudiščem. Rudnik živega srebra Idrija je skozi stoletja omogočal preživetje prebivalcem Idrija in okolice. Rudnik je za seboj pustil pomembno tehniško dediščino rudarjenja, ki je skupaj z Almadenom iz Španije od leta 2012 vpisana na UNESCO-v seznam kulturne dediščine.

Geopark Idrija je bil leta 2013, na 12. Konferenci EGN v Geoparku Valle di Cilento in Diano v Italiji kot 55. član sprejet v Evropsko in hkrati tudi v Globalno mrežo geoparkov. Z ustanovitvijo UNESCO programa IGGP (International Geoscience in Geoparks Programme) leta 2015 pa je nosilec naziva tudi Idrija UNESCO Globalni Geopark.

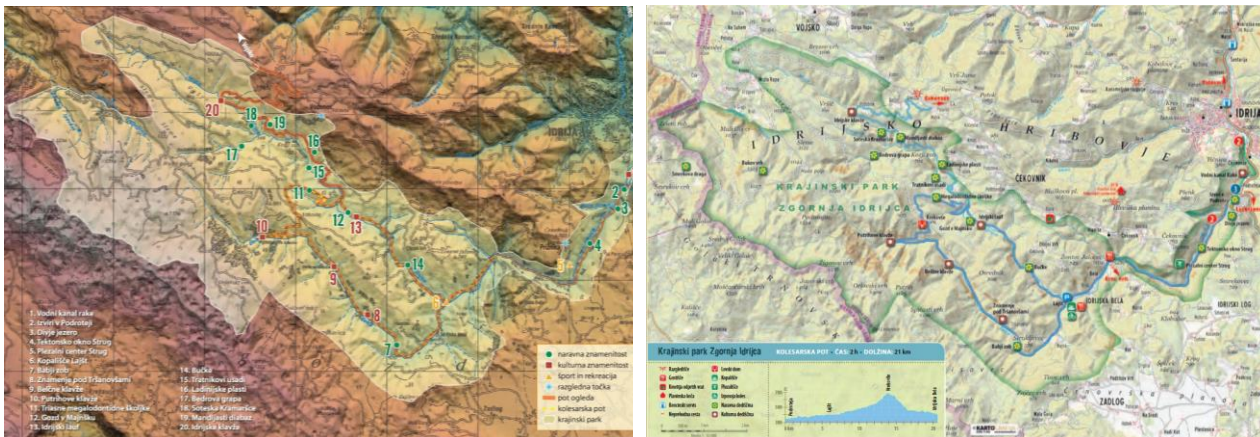
Večji del parka porašča jelovo bukov gozd. V preteklosti so predstavljali pomembno surovino in energijski vir za delovanje rudnika, danes pa imajo gospodarsko, biotopsko in varovalno funkcijo. Obsežen gozdni prostor ohranja videz naravnega okolja kljub petstoletnemu izkoriščanju za potrebe rudnika živega srebra. Iz tega časa so ohranjene klavže na Idrijci in Belci, ki so izjemni tehnični dosežki in pomembna kulturna dediščina (Kraji SLO, 2020). Upravljavec klavž je Center za upravljanje z dediščino živega srebra Idrija (CUDHg).

Slika 2: Zavarovana in varovana območja narave

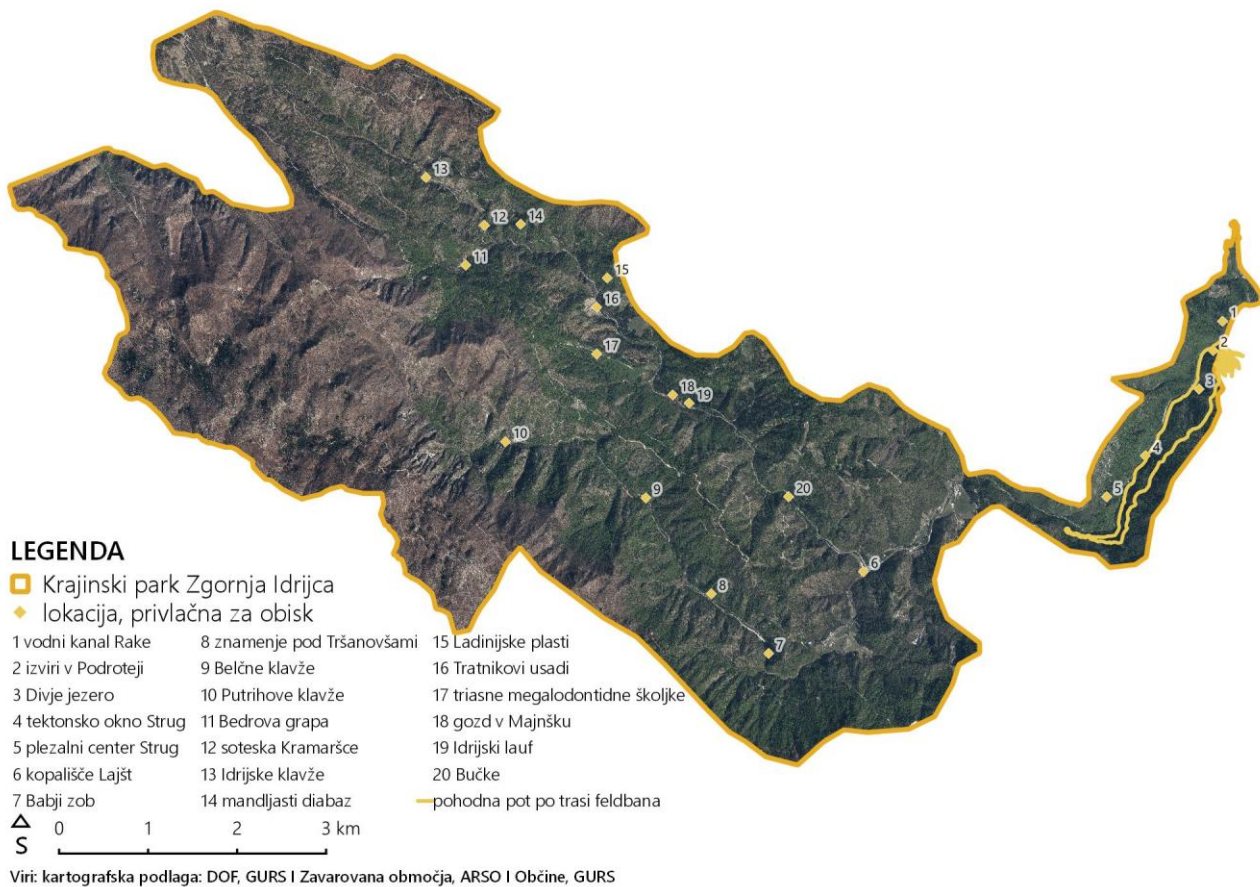
V parku so prisotni naravni rezervat (Bukov vrh), naravni spomeniki (Bedrova grapa, Divje jezero, Jama nad Kobilu, Kramaršca, Suha Idrija in Vrtači pod Petelinovim vrhom), naravne vrednote, kulturni spomeniki, zavarovano območje in enote kulturne dediščine. Celotno območje parka se uvršča tudi v območje Natura 2000 in ekološko pomembno območje. Na območju so ohranjena rastišča mnogih posebnih rastlin idrijske flore, pri čemer velja izpostaviti idrijskega jegliča. To je križanec (*Primula x venusta*), ki raste le tam, kjer uspevata tudi avrikelj (*Primula auricula*), ljubitelj sončnih sten, in kranjski jeglič (*Primula carniolica*), ki uspeva v vlažnih grapah (Geopark Idrija A, 2020).

Poleg varovanja naravne in kulturne dediščine sta pomembni funkciji parka tudi izobraževanje in rekreacija. Možnosti za pohodništvo, gorsko kolesarjenje, tek, nabiranje gob in gozdnih sadežev, kopanje, plezanje in izvajanje drugih adrenalinskih športov je v parku veliko. Število obiskovalcev na območju krajinskega parka narašča, predvsem je obisk številčen v poletnih mesecih.

Slika 3: Rekreatijske karte usmerjajo obiskovalca parka do ključnih znamenitosti (Vir: Geopark Idrija B, C, 2020)

Na območju parka je več točk oziroma znamenitosti, ki so za obiskovalce še posebej privlačne: Kraški izviri v Podroteji, Divje jezero, tektonsko okno Strug, plezalni center Strug, športno-rekreatijski center in naravno kopališče Lajšt, Babji zob, klavže v dolini reke Belce – Belčne in Putrihove, Idrijske klavže, megalodontidne školjke, gozd v Majnšku, Idrijski lauf, Bučke, Tratnikovi usadi in še številne druge.

Slika 4: Naravne in kulturne znamenitosti krajskega parka.

KPZI je med drugim v občinskem prostorskem načrtu opredeljen kot območje regionalne prepoznavnosti zaradi tehnične kulturne dediščine (klavže, Rake, itd.), naravnega spomenika Divje jezero ter izredne naravne ohranjenosti.

2.2 ODLOK O KRAJINSKEM PARKU ZGORNJA IDRIJCA

Občina Idrija je Krajinski park Zgornja Idrija razglasila z Odlokom o razglasitvi krajinskega parka Zgornja Idrija¹ leta 1993 zaradi posebnih geoloških, geomorfoloških, hidroloških in botaničnih posebnosti ter visoke stopnje naravne ohranjenosti območja Zgornje Idrije in Belce. Odlok je bil spremenjen na podlagi štirih odlokov o spremembah in dopolnitvah, z vidika upravljanja parka pa so ključne zadnje spremembe, sprejete z Odlokom o spremembah in dopolnitvah Odloka o razglasitvi krajinskega parka Zgornja Idrija², ki je stopil v veljavo 6. 10. 2018. Z odlokom so znotraj krajinskega parka razglašeni naravni rezervati in naravni spomeniki.

Odlok opredeljuje splošne prepovedi na območju krajinskega parka, ki obsegajo nabiranje rastlin ali njihovih delov v komercialne namene, lovljenje in nabiranje živali, razen ribolova in lovskega gospodarjenja, prekomerno povzročanje hrupa, onesnaževanje vseh vrst. Poleg tega v parku ni dovoljeno izvajanje obsežnejših zemeljskih del (poglabljanje, izravnavanje, odkopavanje, lomljenje in gospodarsko izkoriščanje rudnin), izvajanje večjih regulacij in večjih gradbenih del v strugah vodotokov s posledico večje spremembe vodnega režima ali spremembe struge, gradnja javnih cest, ki niso neobhodne za razvoj oziroma ohranitev poseljenosti območja parka ter novogradnje objektov. Možne so le nadomestitve, adaptacije in prenove, gradnja novih objektov v okviru obstoječih domačij in gradnja objektov v območjih, določenih za bivanje ter za oddih in rekreacijo.

Za posamezna varovalna območja (naravni rezervat, naravni spomeniki) odlok poleg splošnih prepovedi podaja še podrobnejše varstvene režime. Za kulturne spomenike odlok ne podaja podrobnejših varstvenih režimov.

Z vidika upravljanja s parkom 4.a člen odloka določa, da občina zagotavlja upravljanje Krajinskega parka Zgornja Idrija v okviru javnega zavoda, ki ga določi s sklepom. Upravljanje zavarovanega območja se izvaja v skladu z odlokom in na podlagi načrta upravljanja Krajinskega parka Zgornja Idrija ter v skladu z Zakonom o ohranjanju narave in drugimi predpisi s področja ohranjanja narave. Upravljavec zavarovanega območja opravlja varstvene, strokovne, nadzorne in upravljske naloge na zavarovanem območju.

2.3 UPRAVLJANJE KRAJINSKEGA PARKA ZGORNJA IDRIJCA

V letu 2020 je Zavod za turizem Idrija (ZTI) postal upravljavec krajinskega parka Zgornja Idrija. V skladu s 4.a členom Odloka o spremembah in dopolnitvah Odloka o razglasitvi krajinskega parka Zgornja Idrija⁵ je Občina s Sklepom o določitvi upravljavca Krajinskega parka Zgornja Idrija za upravljavca zavarovanega območja imenovala ZTI. Nadzor nad izvajanjem določb odloka o razglasitvi

¹ [Odlok o razglasitvi krajinskega parka Zgornja Idrija \(Uradni list RS, št. 11/1993, z dne 25. 2. 1993\)](#)

² [Odlok o spremembah in dopolnitvah Odloka o razglasitvi krajinskega parka Zgornja Idrija \(Uradni list RS, št. 62/2018, z dne 21. 9. 2018\)](#)

zavarovanega območja opravlja Medobčinska inšpekcija Občin Idrija in Cerklje, občinski redarji ter naravovarstveni nadzorniki, v skladu z zakoni in predpisi.

Upravljavski načrt je upravljavec skladno z Odlokom o spremembah in dopolnitvah Odloka o razglasitvi krajinskega parka Zgornja Idrija dolžan pripraviti v roku dveh let po določitvi. Pri tem mu strokovno pomoč zagotavlja organizacija, pristojna za ohranjanje narave.

Pri upravljanju območja je potrebno tesno sodelovanje več inštitucij. Odkar je ZTI upravljavec krajinskega parka je bila vzpostavljena delovna skupina, v kateri so predstavniki Zavoda za varstvo narave, OE Nova Gorica, Občine Idrija, Zavoda za gozdove, Slovenski državni gozdovi ter lokalne skupnosti. Marca 2020 se je delovna skupina sestala z namenom, da pripravi smernice za pripravo upravljavskega načrta. Cilj je, da se načrt sprejme v decembru 2021.

3 KLJUČNE USMERITVE IZ OBČINSKIH AKTOV

Ključna akta, ki podajata usmeritve za razvoj Krajinskega parka Zgornja Idrija sta Odlok o razglasitvi krajinskega parka Zgornja Idrija, ter občinski prostorski načrt. Trenutno poteka javna razgrnitev dopolnjenega osnutka sprememb in dopolnitev Občinskega prostorskega načrta Občine Idrija. V okviru študije povzemamo omenjen predlog akta, Odloka o spremembah in dopolnitvah Odloka o Občinskem prostorskem načrtu Občine Idrija³, ki podaja tudi spodaj opisane usmeritve za razvoj Krajinskega parka Zgornja Idrija.

V strateškem delu prostorski akt med drugim podaja usmeritve za razvoj Krajinskega parka Zgornja Idrija;

- Za namen celovitega varstva in razvoja Krajinskega parka Zgornja Idrija se pripravi upravljavski načrt.
- V Krajinskem parku Zgornja Idrija je potrebno urediti prometni režim tako, da bo večji poudarek na kolesarstvu in pohodništvu in manjši na avtomobilskemu prometu.
- Krajinski park naj povezuje krožna pot, ki poteka po dolinah rek Belce in Idrijce z navezavami v smeri Trnovskega gozda in Vipavske doline, Idrijsko-Cerkljanskega hribovja ter mesta Idrija. Pot je prvenstveno namenjena kolesarjenju in drugim oblikam turizma (izleti, pohodništvo) ter povezuje različne točke oziroma zanimivosti v parku, kot so območja in enote varstva narave ter kulturne dediščine. Osebni avtomobilski promet naj se v čim večji meri ustavlja na vstopni točki pri Podroteji, kjer se uredi info-center s parkirišči in prostorom za avtodome. Obiskovalcem z osebnim vozilom naj se zaračunava vstopnina. Spodbuja naj se obisk parka peš ali s kolesom brez vstopnine.
- Pomembna programska točka v parku je kopališče Lajšt z obogatenim in nadgrajenim kopalnim, rekreativnim in športnim programom. Ob kopališču se načrtuje tudi nov objekt s ponudbo za potrebe kopališča in šotorišče v manjšem obsegu.
- V sklopu Geoparka naj se ob geoloških znamenitostih uredi manjše zunanje ureditve s počivališči, razgledišča ter nove poti, ki se navezujejo na obstoječe poti in jih povezujejo z geološkimi znamenitostmi.

Prostorski načrt s konkretnimi usmeritvami spodbuja razvoj kolesarskega prometa, kot je na primer dikcija; *'s kolesarsko stezo naj se povežeta Idrija in Spodnja Idrija. Kolesarska steza naj bo od Marofa do Idrije ločena od obremenjene prometne ceste Spodnja Idrija –Idrija. V Idriji kolesarska steza prečka Idrijco in poteka po levem bregu preko Mejce, kjer prečka most in nato poteka po desnem bregu mimo stadiona in se za trgovskim centrom priključi na glavno cesto Logatec – Idrija – Tolmin. V križišču za Idrijsko Belo se kolesarska steza povzpne po Ključih do križišča s staro francosko cesto po lokalni cesti proti Novemu Svetu mimo Šebalka do Godoviča '.*

³ https://idrija.si/files/other/news/54/27856101_sdOPN5_do_Odlok_20200925_vidSPREM.pdf

Podrobni izvedbeni pogoji za območje Zgornje Idrije, ki obsegajo tudi območje KPZI (predvsem območje kopališča Lajšt), so navedeni v členih 175 – 178.

Ostala ključna zakonodaja je zbrana v spodnji tabeli. Prikazana je relevantnost zakonodaje za tri sklope, ki so ključni pri upravljanju zavarovanega območja. Pregled predstavlja varstvene omejitve oziroma usmeritve za varovanje območja ter njegov razvoj, ki je ločen na rekreativne dejavnosti ter splošen sklop, ki se nanaša na gradnjo infrastrukture, ki je ključna pri urejanju pogojev za posamezne dejavnosti. Izpostavljene so povezave med sklopom in aktom, ki ga podrobneje obravnava oziroma je relevanten, ker vsebuje usmeritve, ki vplivajo na posamezen sklop.

Preglednica 1: Pregled relevantne zakonodaje

IME AKTA	VARSTVO NARAVNE IN KULTURNE DEDIŠČINE	ŠPORTNE IN REKREATIVNE DEJAVNOSTI	SPLOŠNO - INFRASTRUKTURA
Zakon o urejanju prostora (Uradni list RS, št. 61/17)			
Gradbeni zakon (Uradni list RS, št. 61/17, 72/17 – popr. in 65/20)			
Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg, 31/18 in 82/20)			
Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 111/04, 70/06, 58/09, 93/10, 23/15 in 7/19)			
Pravilnik o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja (Uradni list RS, št. 130/04, 53/06, 38/10 in 3/11)			
Uredba o zvrsteh naravnih vrednot (Uradni list RS, št. 52/02 in 67/03)			
Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12, 33/13, 35/13 – popr., 39/13 – odl. US, 3/14, 21/16 in 47/18)			
Uredba o ekološko pomembnih območjih (Uradni list RS, št. 48/04, 33/13, 99/13 in 47/18)			
Uredba o zavarovanih prosto živečih rastlinskih vrstah (Uradni list RS, št. 46/04, 110/04, 115/07, 36/09 in 15/14)			
Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Uradni list RS, št. 46/04, 109/04, 84/05, 115/07, 32/08 – odl. US, 96/08, 36/09, 102/11, 15/14, 64/16 in 62/19)			
Zakon o kmetijskih zemljiščih (Uradni list RS, št. 71/11 – uradno prečiščeno besedilo, 58/12, 27/16, 27/17 – ZKme-1D in 79/17)			
Zakon o planinskih poteh (Uradni list RS, št. 61/07)			
Zakon o gozdovih (Uradni list RS, št. 30/93, 56/99 – ZON, 67/02, 110/02 – ZGO-1, 115/06 – ORZG40, 110/07, 106/10, 63/13, 101/13 – ZDavNepr, 17/14, 24/15, 9/16 – ZGGLRS in 77/16)			
Pravilnik o varstvu gozdov (Uradni list RS, št. 114/09 in 31/16)			
Uredba o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom (Uradni list RS, št. 88/05, 56/07, 29/09, 91/10, 1/13 in 39/15)			
Odllok o gozdnogospodarskih in lovsko upravljavskih načrtih območij (2011–2020) (Uradni list RS, št. 87/12)			
Zakon o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 – ORZVKD39, 90/12, 111/13, 32/16 in 21/18 – ZNOrg)			
Odllok o razglasitvi kulturnih in zgodovinskih spomenikov ter naravnih znamenitosti na območju Občine Idrija (Uradni list SRS, št. 16/86, 17/88, Uradni list RS, št. 56/93, 45/97, 131/03, 45/07, 115/07)			
Zakon o cestah (Uradni list RS, št. 109/10, 48/12, 36/14 – odl. US, 46/15 in 10/18)			

IME AKTA	VARSTVO NARAVNE IN KULTURNE DEDIŠČINE	ŠPORTNE IN REKREATIVNE DEJAVNOSTI	SPLOŠNO - INFRASTRUKTURA
Zakon o vodah (Uradni list RS, št. 67/02, 2/04 – ZZdl-A, 41/04 – ZVO-1, 57/08, 57/12, 100/13, 40/14, 56/15 in 65/20)			

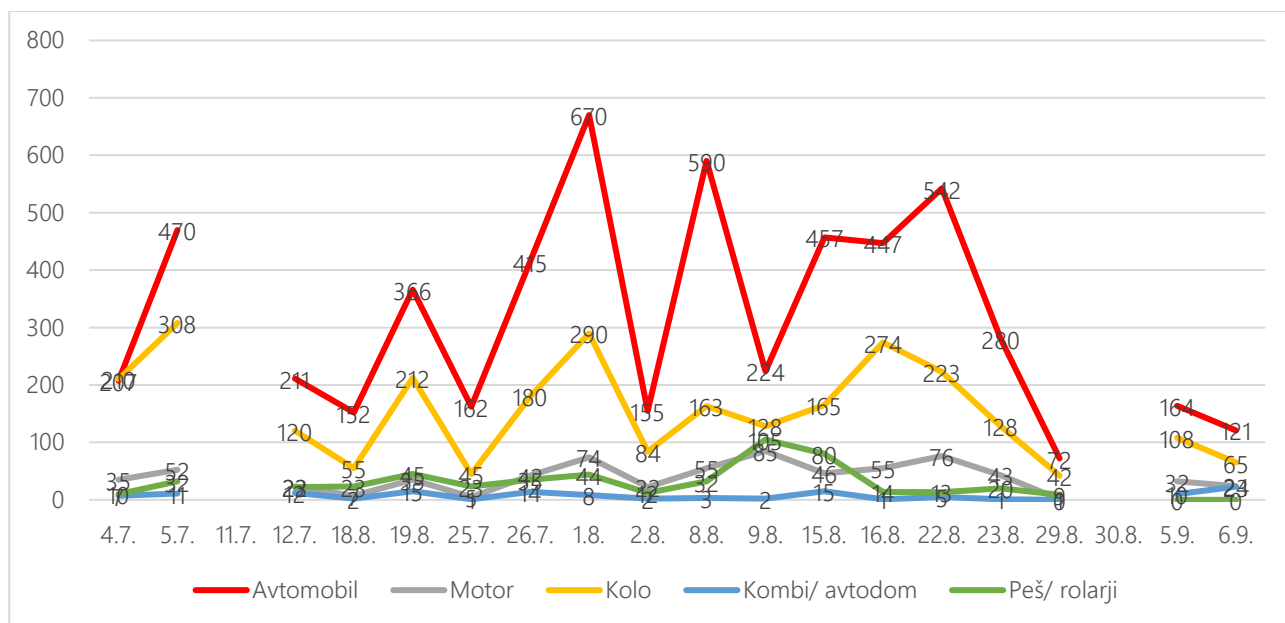
- ostala relevantna zakonodaja
- zakonodaja, ki podrobneje obravnava področje

4 ORIS TRENUTNEGA STANJA

Krajinski park Zgornja Idrija v prvi vrsti predstavlja enega pomembnejših naravnih območij za izvajanje prostočasnih in rekreacijskih aktivnosti prebivalcev mesta Idrija in širše. Naraščajoč pritisk na območje je tudi posledica splošnega trenda populacije, saj aktivno preživljanje prostega časa v naravi postaja vse bolj pomembna vrednota. Posledično narašča tudi nabor rekreacijskih aktivnosti, število uporabnikov ter njihova prostorska razpršenost.

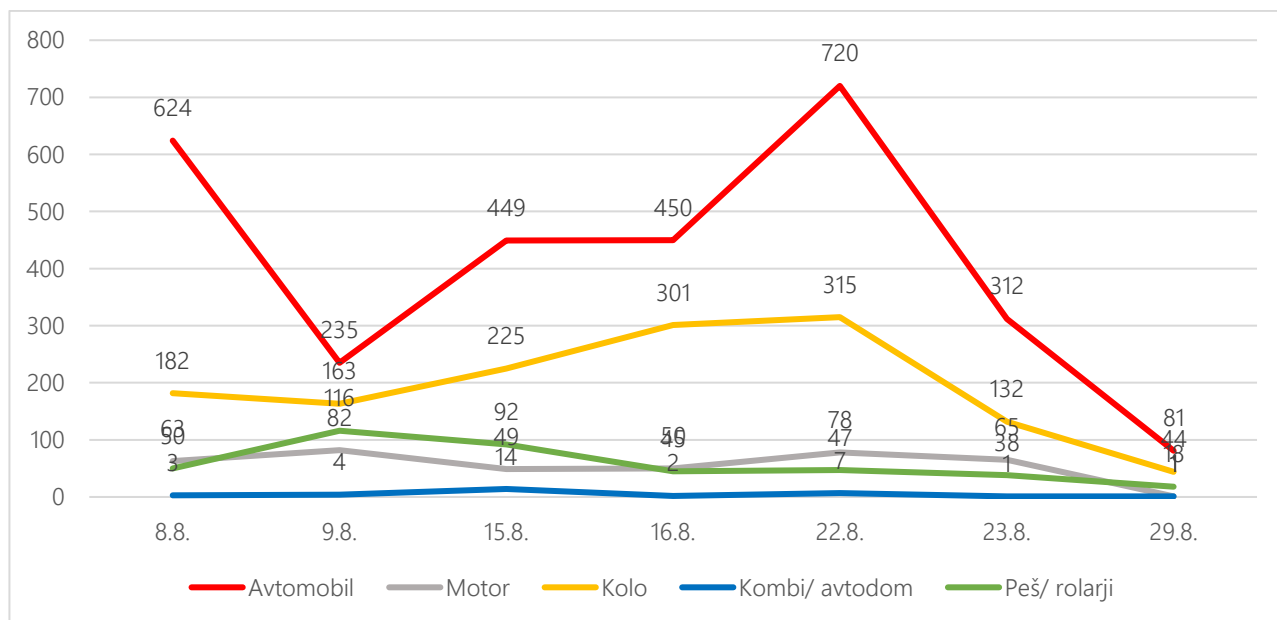
Poleg obiskovalcev iz lokalnega okolja je pomembno omeniti, da občina Idrija izkazuje rast prihodov in nočitev turistov. Indeks rasti, ki sicer med leti precej niha, pa v obdobju od 2010 do 2017 izkazuje vrednosti nad slovenskim povprečjem v vrednosti 8,5 % letno za prihode in 6 % letno za nočitve (Občina Idrija, 2018). Pri zabeleženih nočitvah prevladujejo tuji državljani. Število obiskovalcev prične strmo naraščati v začetku meseca junija, vrhunec doseže v prvi polovici avgusta, najnižjo točko pa meseca novembra.

Tovrsten trend pritrjuje tudi spodnji prikaz gibanja prihodov obiskovalcev ob koncih tedna v letu 2020. Razdelitev prikazuje način prihoda v Krajinski park na vstopni točki pri Fežnarju.

Slika 5: Podatki o številu prometa pri Fežnarju (Vir podatkov: Zavod za turizem Idrija, september 2020)

V kolikor te podatke primerjamo s (sicer terminsko le delno primerljivimi) podatki iz merilnega mesta informatorja pri Divjem jezeru, ugotovimo da večina prometa, ki vstopi v sotesko pri Podroteji, pot nadaljuje do Fežnarja in naprej. Na osnovi teh podatkov ugotavljamo, da se pri Divjem jezeru ustavi približno 15 % vsega motoriziranega prometa.

Slika 6: Podatki o številu prometa pri Divjem jezeru (Vir podatkov: Zavod za turizem Idrija, september 2020)

Pričujoče številke motoriziranega prometa prikazujejo močno prometno obremenitev zaradi primarno dveh razlogov;

- a) Prometna varnost – cesta je zaradi tipologije terena ozka, na območju od Podroteje do Fežnarja se na eni strani dviga strma skalna in deloma z gozdom porasla brežina, na drugi strani pa rob

ceste prehaja v strm rečni breg. Zaradi zavitosti ceste je preglednost otežena, srečevanje z drugimi vozili in prehitevanje počasnejših udeležencev v prometu (npr. tekačev, kolesarjev, sprehajalcev, idr.) tudi nevarna.

- b) Parkirišča – večjih parkirišč z izjemo tistega v Idrijski Beli praktično ni. Občina je na novo uredila parkiranje na bankinah, kar podrobneje opisujemo v 7. poglavju.

Glavno prometno obremenitev predstavlja cesta Podroteja - Fežnar. Pri Fežnarju se iz Zadloga oz. smeri Črnega Vrha priključi cesta, ki predstavlja drugo vstopno točko. Nedavno je bila ta cesta asfaltirana in tako omogoča lažji dostop za obiskovalce iz smeri Ajdovščine, vendar glavno vstopno točko še vedno predstavlja cesta iz smeri Podroteje.

Viri: kartografska podlaga: DOF, GURS I Zavarovana območja, ARSO I Grafični podatki gospodarske javne infrastrukture: Ceste, GURS (24. 10. 2020)

Slika 7: Ceste znotraj krajinskega parka in najbolj obiskana krožna pot v parku.

Slika 8: Parkirišča, ki jih je v letu 2020 v okviru urejanja prometnega režima označil upravljavec parka.

Slika 9: Parkirišče pri Divjem jezeru predstavlja ozko grlo pri obiskovanju z motornimi vozili.

Trenutno stanje poleg neprimerno urejenega dostopa predstavlja tudi neurejenost izvajanja športnih in turističnih dejavnosti. Ob povečevanju in diverzifikaciji športno-rekreacijskih aktivnosti bi bilo smiselno pristopiti k določitvi točk, kje je tako z vidika uporabnikov kot upravljavca izvajanje in razvijanje določenih aktivnostih sprejemljivo in kje ne. Območja za izvajanje aktivnosti se določijo v skladu z določili občinskega prostorskega načrta in odloka o ustanovitvi parka (oz. se jih po potrebi temu primerno prilagodi) ter opredeli v Načrtu upravljanja Krajinskega parka Zgornja Idrija.

Ena pomembnejših aktivnosti predstavljajo pikniki ter spanje na prostem in v avtodomih. Za piknike je na voljo nekaj lokacij v Idrijski Beli.

Slika 10: Piknik prostor v Idrijski Beli na sotočju Belce in Idrijce

Prostori za kurjenje (oz. prirejanje piknikov) so dotrajani in potrebni obnove. Nujna je preučitev njihove primernosti in prihodnje urejenosti. Upravljavca zaznava porast spanja v avtodomih na področju Idrijske Bele, kar je prepovedano, vendar se sankcij trenutno ne izreka. Urejenih lokacij za oskrbo avtodomov (priklop na elektriko, spust odplak, pitna voda) ni.

V trenutni situaciji ni vzpostavljenega zadostnega naravovarstvenega nadzora, saj upravljavec ne razpolaga s kadrom, ki bi lahko to izvajal. Trenutno je nadzor v pristojnosti (poleg državnih inšpekcij) občinske redarske službe. Obiski na območju in sankcije niso pogoste.

Po podatkih občine Idrija ima v letu 2020 na območju KPZI svoje bivališče registrirano 113 prebivalcev, od tega 5 začasno. Prebivalci živijo v 58 gospodinjstvih v štirih naseljih. Njihova številčna razporeditev je prikazana v spodnji tabeli, prostorska pa na spodnji karti.

Preglednica 2: Število prebivalcev na območju KPZI

NASELJE	ŠTEVILO PREBIVALCEV	ŠTEVILO GOSPODINJSTEV
Čekovnik	3	2
Idrija	49	28
Idrijska Bela	58	25
Vojsko	3	3
SKUPAJ	113	58

VIR: Občina Idrija, 2020

Slika 11: Stavbe s hišnimi številkami znotraj krajinskega parka.

Poleg lokalnega prebivalstva in obiskovalcev so pomembni deležniki v prostoru tudi izvajalci določenih gospodarskih dejavnosti, zlasti;

- kmetje (dostop do zemljišč),
- izvajalci gozdarske službe (Zavod za gozdove, SiDG in lastniki parcel),
- lovci,
- ribiči.

Prisotnost vseh deležnikov v prostoru lahko vodi do potencialnih konfliktov, zato morajo biti vse aktivnosti in upravljanje z prostorom skrbno načrtovano, z vključevanjem vseh deležnikov in

upoštevanjem njihovih potreb. Konkretna težava se kaže v gospodarjenju z gozdom, saj si upravljavci gozdov zaradi porasta prometa na gozdnih cestah, ki otežuje izvedbo gozdnih del (ozke gozdne ceste – srečevanje s tovornimi vozili in traktorji je problematično) želijo omejitev motoriziranega prometa.

5 DEJAVNOSTI V KRAJINSKEM PARKU

V nadaljevanju so prikazane dejavnosti, nabor katerih je pripravil naročnik z namenom opredelitve do tega, ali so posamezne dejavnosti v parku zaželeni ali ne. Za posamezno dejavnost so podane usmeritve in priporočila, ki naj se jih smiselno vključi tudi v načrt upravljanja krajinskega parka. Pri tem je potrebno poudariti, da gre tu za nabor že obstoječih dejavnosti, ki se odvijajo v večjem obsegu, nekatere v manjšem, za določene pa zgolj obstaja interes za njihovo izvajanje oz. razvoj. Pričakuje se, da se bodo pojavljale tudi nove dejavnosti, do katerih se študija ne opredeljuje. Umeščanje novih posegov in dejavnosti v prostor naj se zato dovoljuje v skladu z zakonodajo, omejitvami v prostoru ter načrtom upravljanja parka.

LEGENDA

	zaželena dejavnost v KPZI
	pogojno zaželena dejavnost v KPZI
	nezaželena dejavnosti v KPZI

dejavnost	zaželeno izvajanje v KPZI	usmeritve in priporočila
Gostinska dejavnost		Gostinska dejavnost je na območju parka že prisotna (pr Fežnarju, pri kopališču Lajšt) in jo je smiselno ohranjati. Predvideva se tudi ureditev/obnovitev manjšega gostinskega objekta za potrebe na kopališču Lajšt, kjer bodo urejene tudi sanitarije. Dopustni objekti, merila in pogoji so opredeljeni v občinskem prostorskem načrtu. Razvoj gostinske ponudbe bi bilo smiselno podpirati predvsem v okviru dopolnilnih dejavnosti kmetij ter v obstoječih objektih, ki niso v rabi, predstavljajo pa velik potencial za revitalizacijo in razvoj dejavnosti (npr. Krekovše). Umeščanje nezahtevnih objektov za namene gostinske dejavnosti se izvaja skladno z občinskim prostorskim načrtom ob soglasju pristojnih strokovnih služb, v sodelovanju z ZTI.
Kopališka dejavnost		Kopališka dejavnost je prisotna predvsem na kopališču Lajšt, obiskovalci parka pa koristijo tudi možnosti za kopanje v tolmunih. Na Idriji s pritoki ni opredeljenih kopalnih voda. Kopališče Lajšt je 'divje kopališče', kakovosti vode se ne spremlja, nima upravljavca in reševalcev iz vode. V času kopalne sezone, ki na celinskih vodah traja od 15. junija do 31. avgusta, je kopališče Lajšt najbolj privlačna točka v KPZI.

		<p>Obiskovalce naj se tudi v prihodnosti usmerja na kopališče Lajšt, kjer se ustrezno uredi spremljajočo infrastrukturo (parkirišča, urbano opremo, gostinski objekt, sanitarije, piknik prostore, ipd.). Ob vrhuncu sezone bi bilo priporočljivo zagotoviti prisotnost reševalca iz vode. Nosilna zmogljivost kopališča je opredeljena v poglavju 6. Novih kopališč se ne ureja, kljub temu pa se ne prepoveduje kopanja v tolmunih. Problematiko, ki bi lahko nastala pri povečanem obisku območij, kjer se ljudje kopajo (npr. Bučke), se v največji meri lahko pričakuje zaradi povečanja motornega prometa. Ta problem se preprečuje z omejevanjem prometa z motornimi vozili.</p>
<p>Kampiranje, glamping, šotorišča, parkirišča za avtodome</p>		<p>Skladno z OPN se na območju kopališča Lajšt predvideva ureditev šotorišča z manjšim sanitarnim objektom. Glede na to da se v občini spodbuja razvoj prenočitvenih kapacitet, je velik potencial tudi v razvoju kampov, šotorišč in glampingov. Razvoj teh tipov prenočitvenih kapacitet bi bilo smiselno podpirati predvsem v okviru dopolnilnih dejavnosti kmetij, v naseljih oz. na njihovem robu, v manjšem obsegu, ob upoštevanju lokalnih značilnosti in v skladu z mnenji strokovnih služb.</p> <p>Skladno z namenom zmanjševanja motoriziranega prometa v krajinskem parku in kot opredeljuje OPN, se na vstopni točki pri Podroteji uredi info-center s parkirišči in parkiriščem za avtodome (PZA). Sicer se načrtovanje PZA izvaja skladno z dopustnimi pogoji, navedenimi v OPN, kjer na območju KPZI ni predvidenih drugih lokacij. Smiselno bi bilo urediti PZA tudi na območju kopališča Lajšt.</p>
<p>Kolesarstvo in pohodništvo</p>		<p>Kolesarske in pohodniške poti so na območju parka zelo obiskane. Poleg najbolj pogoste poti obiska parka, kamor se lahko obiskovalci odpravijo s kolesom ali celo peš (vendar gre za daljšo pohodniško turo), so na območju prisotne tudi planinske poti (območje preči Slovenska planinska pot ter etapa Črni Vrh - Idrija rdeče poti Via Alpina), pohodniška pot po trasi feldbana ter pot ob Rakah.</p> <p>Slovenski Zakon o planinskih poteh jasno določa, da je gradnja novih planinskih poti zaradi varovanja kmetijskih zemljišč, gozdov in gorskega sveta prepovedana. Isti zakon tudi določa, da se lahko planinska pot delno ali v celoti zapre za določeno obdobje, če je s strani ustreznih strokovnih služb ugotovljeno, da hoja po planinskih poteh moti življenjski cikel živali.</p> <p>Možna je ureditev pohodnih poti (kot tudi npr. tematske, učne poti, ipd.), ki so speljane po javnih poteh (cestah, kolovozih, poljskih poteh ipd.). Pri načrtovanju slednjih je potrebno upoštevati tudi določila gozdnogospodarskih in lovsko upravljavskih načrtov, ki vsebujejo členitev gozdnega prostora tudi z vidika rekreacije.</p>

		<p>Z vidika nosilne zmogljivosti ozka grla lahko v prihodnje predstavlja predvsem pomanjkanje parkirnih mest na območju parka. Ključna je ureditev večjega parkirišča na vstopnem delu parka in s tem zmanjševanje pritiskov motornega prometa v parku.</p> <p>Kolesarjenje in pohodništvo se vzpodbujata kot najbolj zaželen način obiska parka. Na odsekih, kjer so poti večnamenske, se opozarja na pravila bontona in ustrezno označuje, da ne prihaja do konfliktov uporabnikov prostora.</p> <p>Pri opredelitvi ali ureditvi novih pohodnih ali kolesarskih poti je potrebno za vsako določiti upravljavca, ki za njo skrbi, jo ureja in vzdržuje.</p>
Gorsko kolesarjenje		<p>Po planinskih poteh, ki ne potekajo po poljskih poteh ali gozdnih prometnicah, ni dovoljena vožnja z gorskimi kolesi. Prav tako ni dovoljena vožnja po planinskih poteh, ki potekajo po poljskih poteh ali gozdnih prometnicah, če je takšna vožnja prepovedana na podlagi predpisov, ki urejajo ohranjanje narave, gozdarstvo ali lovstvo.</p> <p>V Sloveniji conacija gozdnega prostora⁴ opredeljuje območja, kjer se lahko ob vzpostavitvi primerne infrastrukture in dogovorov z lastniki ureja infrastrukturo za izvajanje tovrstne aktivnosti. Pomembno je predvsem varovanje območij, ki so podvržena eroziji, kot tudi gozdne rezervate in varovalne gozdove.</p>
Plezanje		<p>Nosilna zmogljivost plezališča Strug je opredeljena v poglavju 6.2.</p> <p>Z vidika varstva narave je pri umeščanju novih plezališč ali posameznih plezalnih smeri potrebno upoštevati omejitve na območjih Natura 2000, predvsem v povezavi z varstvom habitatov različnih vrst ptic. Zaradi specifične rekreativnega tipa, pri katerem se človek dlje časa zadržuje na nekem območju, ima lahko le-ta velik negativen vpliv na habitat nekaterih vrst ptic. Postavitev novih plezalnih smeri ima neposreden vpliv na živalske in rastlinske vrste in habitatne tipe. Območje neposrednega vpliva je opredeljeno na 10 m. Za določene vrste je opredeljen daljinski vpliv z opredeljenim območjem 250 m.</p> <p>V povezavi z urejanjem dostopnih poti do plezalnih sten in parkirišč je potrebno upoštevati opredeljene varstvene režime in glede na njih iskati možne alternative umeščanja spremljevalne infrastrukture za izvajanje dejavnosti v prostor.</p>

⁴ [http://www.zgs.si/gozdovi slovenije/o gozdovih slovenije/conacija gozdnega prostora/index.html](http://www.zgs.si/gozdovi_slovenije/o_gozdovih_slovenije/conacija_gozdnega_prostora/index.html)

Vožnja s kros motorji		Na območju parka ni urejenega poligona za vožnjo s kros motorji, kjer bi bila vožnja dovoljena. Dejavnost v KPZI zaradi režimov varstva narave in okolja, ki so prisotni v parku ni zaželena.
Vožnja z motornimi vozili izven javnih cest		Vožnja z vozili na motorni pogon v naravnem okolju je obravnavana v Zakonu o ohranjanju narave. V Sloveniji je vožnja v naravnem okolju po planinskih poteh opredeljena v Zakonu o planinskih poteh, ki ureja planinske poti, za vožnjo v gozdnem prostoru v naravnem okolju pa določbe Zakona o gozdovih. Vožnja z motornimi vozili je dovoljena po javnih cestah in gozdnih cestah, vendar se naj ne vzpodbuja. Dovoljena naj bo za kmetijska in gozdarska opravila ter tiste, ki živijo na območju parka ali v njem izvajajo gospodarske dejavnosti. Vožnja z motornimi vozili za namene obiskovanja parka naj se omeji na javne ceste. Spodbuja naj se zmanjševanje motoriziranega prometa, na račun vzpostavitve javnega prometa in spodbujanja obiskovanja parka peš ali s kolesi. Vodene ogleda se omogoča tudi izven javnih cest (po gozdnih cestah), vendar naj se njihovo število omejuje na način, da je dejavnost še vedno v skladu z butičnostjo ponudbe.
Množične športne prireditve		Po dosedanjih podatkih se na območju KPZI že sedaj izvaja nekaj množičnih športnih prireditev. To so prireditve cestnega kolesarjenja (kolesarjenje v Belo), gorskega kolesarjenja, teka (tek v Belo), trail teka (Hg trail) in pohodništva (Pohod po feldbanu). Množične športne prireditve se izvajajo na območju KPZI tudi v času Dneva Kolektorja (tek in kolesarjenje). Množične športne prireditve so sprejemljive ob soglasju pristojnih strokovnih služb ter organizaciji javnega prevoza na območje parka. Prireditve, ki bi generirale povečanje motoriziranega prometa niso zaželeno.
Soteskanje		Soteskanje v parku je prisotno, v soteski Kramaršče, vendar dejavnost ni urejena in uradnih podatkov o obsegu izvajanja dejavnosti ni znanih. Dejavnost izvajajo posamezniki, ki se s tem športom aktivno ukvarjajo, potencial za razvoj dejavnosti in trženja nove aktivnosti pa bi bilo treba pred opredeljevanjem, ali je dejavnost v KPZI zaželena, preučiti na terenu in pridobiti mnenja strokovnih služb. Poleg ustreznosti izvajanja same dejavnosti je treba imeti v mislih tudi dostop do soteske, ki lahko generira dodaten promet in ureditev dostopne poti, ki povezuje gozdno cesto z izhodiščem za soteskanje.
Adrenalinski park in zip line		Trenutno teh dveh dejavnosti v parku ni, lahko pa se preuči možnosti za njuno izvedbo v prihodnosti, ki mora biti usklajena s strokovnimi službami. Poleg tega priporočamo, da se izhodišče naveže na dele, kjer so na voljo parkirišča (območje kopališča Lajšt) oziroma se poskrbi za prevoz do izhodišča in se na račun razvoja novih dejavnosti ne generira dodatnega motornega prometa.

Ribiška dejavnost		Izvaja se v skladu s zakonodajo na področju ribištva v okviru ribolovnih con, skladno z ribolovnim režimom Ribiške družine Idrija. Za prodajo ribolovnih dovolilnic je odgovorna Ribiška družina Idrija, ki tudi določa dovoljeno obdobje ribolova ter način ribolova.
Lovska dejavnost		V KPZI lovsko dejavnost izvajajo tri lovske družine: LD Idrija, LD Krekovše in LD Javornik. Lovstvo se izvaja v skladu z načrtom lovsko upravljavskega območja.
Turistična ponudba		Glede na to da ima območje velik potencial za razvoj sonaravnega turizma in rekreacije, je treba tudi vnaprej predvideti za kakšen tip obiskovalcev se na območju pričakuje ter oblikovati turistične produkte, ki bo obiskovalcu nudil celostno ponudbo območja (lokalni ponudniki hrane, lokalni proizvodi, prenočitvene kapacitete, ipd.), ki naj se v čim večji meri spodbuja v okviru razvoja dopolnilnih dejavnosti na kmetijah.
Kmetijstvo in gozdarstvo		Ohranjanje tradicionalne rabe tal z namenom ohranitve značilnosti krajine, kakršna danes je, se lahko zagotavlja zgolj s spodbujanjem tradicionalne rabe tal. Na ta način se preprečuje nadaljnje zaraščanje površin z gozdom in ohranja vizualno privlačnost območja. Prek spodbujanja razvoja dopolnilnih dejavnosti na kmetijah se zagotavlja dodaten vir zaslužka prebivalcem v parku in preprečuje njihovo odseljevanje ter zagotavlja dolgoročno upravljanje območja.
Izobraževanje		Poleg rekreativnih dejavnosti so zelo zaželeni dejavnosti, povezane z izobraževanjem in ozaveščanjem o naravnih in kulturnih znamenitostih parka. Za izvedbo izobraževalnih vsebin je smiselno raziskati interes s strani lokalnih prebivalcev.

6 OCENA NOSILNE ZMOGLJIVOSTI

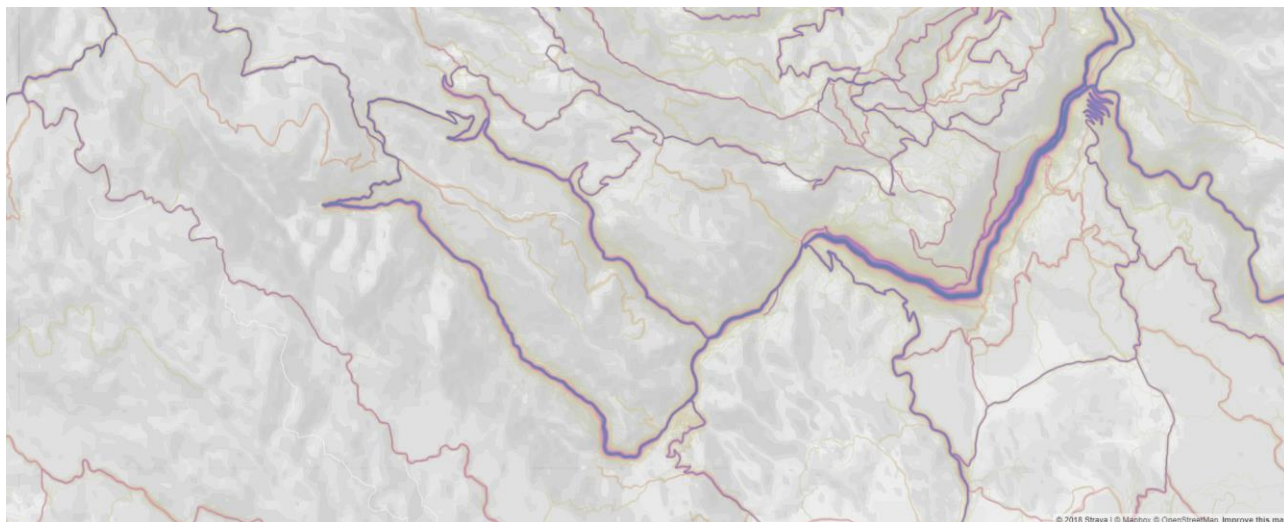
Opredelitev nosilne zmogljivosti predstavlja podporo upravljanju z zavarovanim območjem in predstavlja osnove za opredelitev predlogov in načinov za usmerjanje turističnega obiska upoštevajoč naravno in družbeno sprejemljivost območja.

Območje občine Idrija spada v geografsko območje Alpskega loka, definiranega s strani Alpske konvencije. Leta 2011 je Idrija nosila naziv Alpsko mesto leta, kar tudi dokazuje, da jo lahko upravičeno štejemo med Alpske destinacije. To v konceptu nosilne zmogljivosti destinacije pomeni, da zaradi pestre naravne in kulturne dediščine ter reliefne pogojenosti (dostop, prostorska pogojenost, ranljivost, ipd.) spada med bolj občutljive destinacije, za razliko od nekaterih drugih destinacij, ki so zmožne generirati večjo količino turizma z relativno nizkim negativnim vplivom na okolje in lokalno prebivalstvo. V vodilnih alpskih destinacijah se že dogaja, da število dnevniških obiskovalcev ob vrhuncih sezone za večkratnik preseže število lokalnih prebivalcev. Ob upoštevanju tega, ter trenda rasti obiska v naravi in Alpah, rasti popularnosti obstoječih aktivnosti v naravi ter pojavljanju novih, je potrebno z vključevanjem različnih deležnikov razmisliti, kakšen razvoj si na nekem območju želimo. Ob tem pa je treba upoštevati, kakšne vplive ima tak razvoj, ter na drugi strani kakšne priložnosti predstavlja za ekonomski razvoj, vključujoč lokalno skupnost.

Glavni tok obiskovalcev v Krajinskem parku Zgornja Idrija se giblje v smeri Podroteja – Idrijska Bela. V tem delu poteka v obe smeri in teče bodisi po lokalni cesti mimo Divjega jezera in plezališča Strug (predvsem motorni in kolesarski promet) bodisi po pohodni poti Rake na levem bregu Idrijce. Idrijska Bela s kopališčem Lajšt, gostinskim obratom, igrišči za šport in rekreacijo, ribolov ter prostori za piknik za mnoge obiskovalce predstavlja končno destinacijo. Nekateri obiskovalci se odpravijo ob potoku Belca do Belčnih (Brusovih) in Putrihovich klavž in nato preko Krekovš nazaj v dolino Idrijce. Tu se lahko odpravijo do ogleda Idrijskih klavž⁵ ali pa mimo Laufa vrnejo do Idrijske bele.

Takšnemu toku obiskovalcev pritrjujejo podatki iz števec prometa, kjer je zaznati že upad prometa pri Fežnarju glede na podatke pri Divjem jezeru. Dodatno pa lahko za potrjevanje te ocene uporabimo tudi zbirno karto platforme Strava, ki prikazuje zgostitve objav uporabnikov pri izvajanju rekreacijskih in športnih dejavnosti. V prikaz sta zajeti kategoriji pohodništva ter kolesarjenja.

⁵ V času izdelave študije je bila cesta od Idrijske Bele do Idrijskih klavž zaradi udara pri Tratnikovi domačiji zaprta, neprevozna in neprehodna tako za motorna vozila kot kolesarje in pohodnike. To pomeni, da so vse naravne in kulturne znamenitosti od Tratnikove domačije naprej iz smeri Idrijske Bele nedostopne. Do njih je možen dostop zgolj iz smeri Čekovnika.

Slika 12: Zbirna karta platforme Strava za območje KPZI (VIR: Strava heatmap, 2020)

Slika ponazarja koncentracijo uporabnikov aplikacije za spremljanje rekreacijsko-športne aktivnosti. Debelejša in barvno intenzivnejša črta ponazarja večjo agregirano koncentracijo dogodkov v zadnjih dveh letih. Karte ne moremo privzeti kot absoluten odraz obiskovalcev, lahko pa jo uporabimo za ponazoritev koncentracije glavnih rekreacijskih tokov oz. območij.

V nadaljevanju za posamezno z obiskom obremenjeno območje podajamo oceno nosilne zmogljivosti na podlagi razvitih in širše uveljavljenih metodologij. Za vsako območje je podana ocena koliko obiskovalcev lahko prenese ob upoštevanju obstoječih omejitvenih kriterijev, in koliko ob upoštevanju trenutnega načina dostopa na območje. Območja, za katera smo opredelili oceno nosilne zmogljivosti, so prikazana na karti v nadaljevanju.

Slika 13: Lokacije v KPZI za katere je opredeljena ocena nosilne zmogljivosti

Metodologijo za izračun socialne nosilne zmogljivosti povzemamo po t.i. Cifuentes metodi⁶, ki jo je razvil Miguel Cifuentes Arias v okviru organizacije WWF Costa Rica in jo večkrat v različnih delih sveta povzemajo tudi drugi avtorji.

Metoda izhaja iz dejstva, da so viri omejeni z naravo in potrebo človeške civilizacije po njihovi izrabi. Gospodarski razvoj in rast človeške populacije na globalni ravni ustvarjata vse večji pritisk na naravne vire, ki morajo slediti rasti.

Uporaba nosilne zmogljivosti pri načrtovanju upravljanja z rekreacijskimi območji se je pričela v drugi polovici 90ih let prejšnjega stoletja. Ta termin pomeni število obiskovalcev nekega območja, ki ne povzroča stalnega upada fizične ali biološke zmožnosti obstoja tega območja in škode kvaliteti izvajanja rekreacije. Nosilna zmogljivost je tako razmerje med obiskovalci in okoljskimi pogoji oz. kazalniki. Dejstvo, da ta metoda poleg okoljskih vplivov obravnava tudi družbene vidike nosilne zmogljivosti je pomembno vplivala na izbor te metode.

⁶ Podrobneje opisana v: Cifuentes, MA. (1992). Determination de capacidad de carga touristic en areas protegidas. Costa Rica: Biblioteca Orton IICA/CATIE.

Izhodiščni podatek za izračun dejanske nosilne zmogljivosti območja (DNZ⁷) predstavlja izračun fizične nosilne zmogljivosti (FNZ⁸).

Fizična nosilna zmogljivost je opredeljena kot največje število uporabnikov, ki je lahko fizično prisotno v ali na določenem območju in se izračuna po naslednji formuli:

$$FNZ = P \times \frac{U}{e} \times Rf$$

Pri čemer je:

P = razpoložljiva površina po kateri se lahko obiskovalec giba (*npr. dolžina poti ali prostora za ogled neke znamenitosti*).

$\frac{U}{e}$ = površina na enoto, po kateri se lahko uporabnik giba (*npr. 1 obiskovalec na m²*).

Rf = rotacijski oz. povratni faktor, ki opredeljuje število obiskovalcev na dan, pri čemer se faktor izračuna po naslednji formuli:

$$Rf = \frac{\text{čas odprtja poti}}{\text{povprečno trajanje obiska}}$$

Glede na to, da na območju KPZI ni vstopnih točk, ki bi omogočale vstop in izstop iz območja ob zgolj določenih terminih dneva, smo za izračun časa odprtja poti uporabili povprečno trajanje dneva v letu (12,22⁹ ur). Povprečno trajanje obiska smo za vsako obravnavano točko opredelili kot oceno časa, ki je potreben za dostop do območja ogleda znamenitosti in/ali čas trajanja ogleda znamenitosti.

Dejanska nosilna zmogljivost predstavlja največje število obiskovalcev določenega območja v enem časovnem obdobju. DNZ za izhodiščno vrednost uporabi FNZ pomnoženo z opredeljenimi korekcijskimi faktorji (*Kf*), ki izhajajo iz posebnih značilnosti oziroma robnih pogojev nekega območja. Pri izračunu DNZ lahko uporabimo poljubno število korekcijskih faktorjev, ki pa jih moramo ustrezno opredeliti in argumentirati.

Dejanska nosilna zmogljivost se tako izračuna po naslednji formuli:

$$DNZ = FNZ \times (Kf1 \times Kf2 \times \dots \times Kfn)$$

Pri čemer je:

Kf = korekcijski faktor, ki se ga izračuna po naslednji formuli:

$$Kf = 1 - \left[\frac{Mr}{Ms} \right]$$

Pri čemer je:

⁷ V ang.: Real Carrying Capacity (RCC).

⁸ V ang.: Physical Carrying Capacity (PCC).

⁹ <https://www.observatorij.org/Efemeride/sonce20.html>

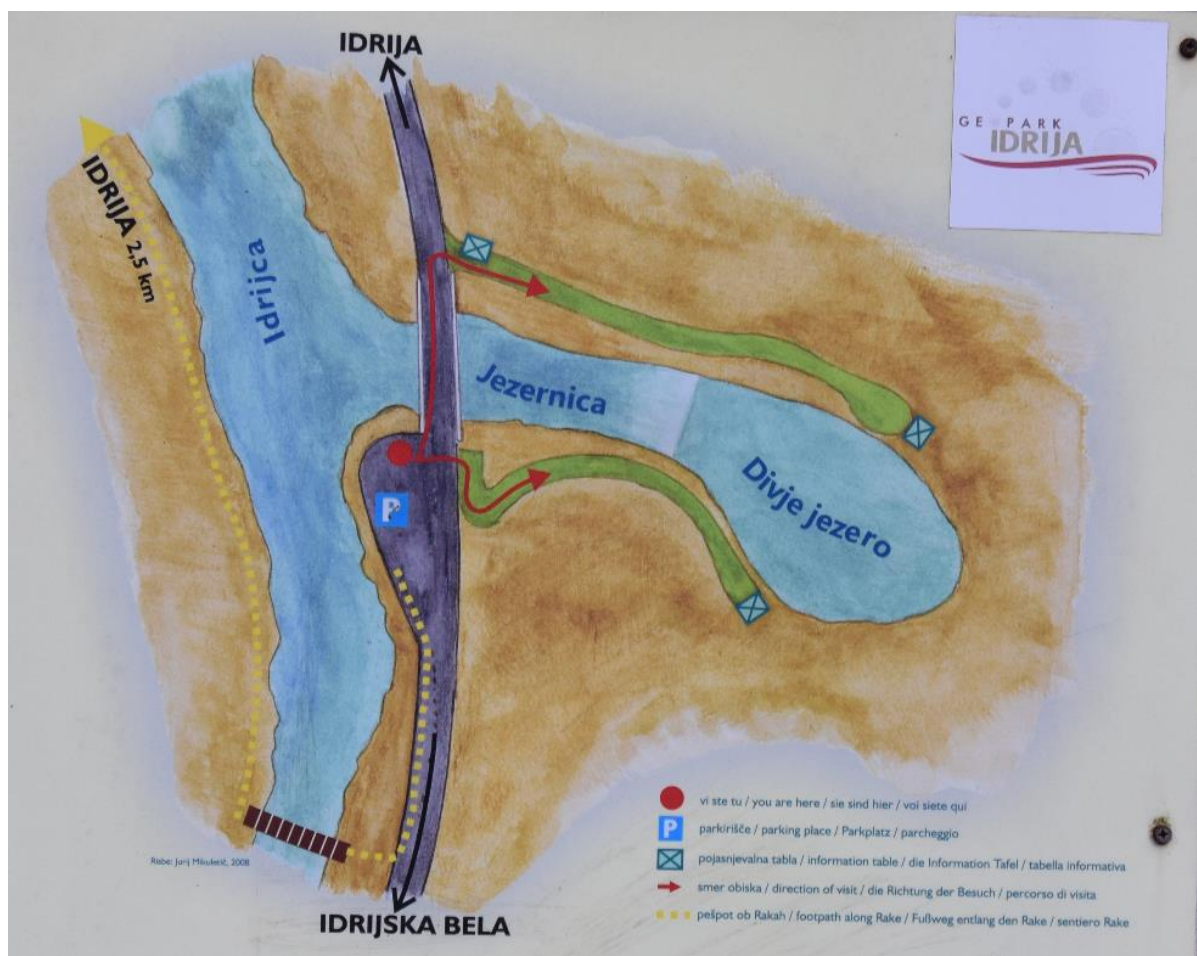
M_r = robni pogoj spremenljivke.

M_s = skupna vrednost spremenljivke.

Korekcijski faktorje izberemo na podlagi specifičnih lastnosti nekega območja, dejavnostih ki se na območju odvijajo in morebitnih drugih lastnosti. Manjša vrednost kot je korekcijskega faktorja (tj. bližje vrednosti 0), večjo omejitev predstavlja, večja vrednost faktorja (tj. bližje vrednosti 1), manjšo omejitev predstavlja.

6.1 DIVJE JEZERO

Za ogled Divjega jezera sta na voljo dve dostopni poti. Ena (pot A) iz parkirišča preko mostu na desni breg Jezernice mimo pojasnjevalne table, kjer po približno 210 metrih od izhodišča doseže razgledni plato s pojasnjevalno tablo. Druga pot (pot B) v približni dolžini 130 metrov poteka ob levem bregu Jezernice in vodi neposredno iz parkirišča po kamnitih stopnicah in se nato preko prevoja spusti do Divjega jezera, kjer je ob pojasnjevalni tabli urejeno večje območje za ogled Divjega jezera. Situacijo ponazarja spodnja slika, ki je del razlagalne table na parkirišču – izhodišču obeh poti.

Slika 14: Shema dostopnih poti in obiska Divjega jezera

Nosilno zmogljivost smo izračunali za obe poti, pri čemer smo upoštevali, da sta obe dostopni poti namenjeni tako za dostop do končne točke ogleda kot tudi za vrnitev do izhodišča. To pomeni da

moramo pri dostopnih poteh za površino na enoto privzeti 2 m² saj to vključuje 1 m² v vsako smer. Ločeno smo pri izračunu obravnavali poti kot dostop ter površino razglednega platoja s pojasnjevalno tablo. Povprečno trajanje obiska smo ocenili glede na čas zadrževanja na izhodišču z branjem pojasnjevalne table, hojo do razglednih platojev z branjem pojasnjevalne table ter vrnitev do izhodišča.

Slika 15: Razgledni plato na poti A (levo) in razgledni plato na poti B (desno)

Za izračun fizične nosilne zmogljivosti za obisk Divjega jezera smo tako privzeli naslednje vhodne podatke:

P pot A:	2 x 210 m = 420 m
P pot B:	2 x 130 m = 260 m
P plato A:	65 m ²
P plato B:	140 m ²
Površina na enoto pot:	2 m ²
Površina na enoto plato:	1 m ²
Čas odprtja poti:	12,22 h
Ocena trajanja obiska:	30 minut

Fizična nosilna zmogljivost (FNSti A tako znaša 3.360 in poti B 3.375 obiskovalcev na dan. FNZ Divjega jezera tako znaša 6.735 obiskovalcev na dan.

Za izračun dejanske nosilne zmogljivosti (DNZ) smo uporabili tri korekcijske faktorje in sicer:

- Vremenski pogoji (Kf₁);

Obe dostopni poti in razgledna platoja sta sicer ustrezno urejena in omogočata varen ogled tudi v primeru slabšega vremena. Kljub temu predpostavljamo, da je ob ekstremnih vremenskih pojavih obiska manj, saj se manj ljudi odloči za ogled, zlasti tistih, ki prihajajo iz bolj oddaljenih krajev. Kot ekstremne vremenske pojave smo glede na razpoložljive podatke opredelili število dni z viharim vetrom (5 dni), število dni z nevihtami (34 dni) ter število dni s padavinami več kot 20 mm (43 dni)¹⁰. Iz tega sledi, da je 82 dni v letu obisk zaradi omenjenih vremenskih razmer bistveno manjši od povprečnega.

¹⁰ Podatki 20 letnega povprečja na merilni postaji Mrzla Rupa na Vojskem (Vir: meteo.arso.gov.si)

Vremenski korekcijski faktor tako znaša:

$$Kf1 = 1 - \left[\frac{1.005,04}{4.460,3} \right] = \mathbf{0,78}$$

- Socialni faktor (Kf_2);

Za izračun socialnega faktorja smo privzeli, da znaša osebni prostor posameznega obiskovalca na razglednem platoju 5 m². To predstavlja najmanjši še sprejemljiv prostor za nemoteno gibanje posameznika, ogledovanje, fotografiranje in doživljanje območja brez pretirane motnje drugih obiskovalcev.

Socialni korekcijski faktor za pot A tako znaša;

$$Kf2A = 1 - \left[\frac{52}{65} \right] = \mathbf{0,20}$$

Za pot B;

$$Kf2B = 1 - \left[\frac{112}{140} \right] = \mathbf{0,20}$$

- Faktor varstva narave (Kf_3)

Za izračun faktorja varstva narave smo privzeli, da so z vidika varstva narave, predvsem divjih živali za obisk manj primerne zgodnje jutranje in pozne večerne ure, ko zaradi prehranjevanja potrebujejo več miru. To pomeni, da smo kot robni pogoj spremenljivke vzeli vrednost 4 ure (2 uri zjutraj in 2 uri zvečer).

Faktor varstva narave tako za pot A kot pot B tako znaša;

$$Kf3A = 1 - \left[\frac{4}{12,22} \right] = \mathbf{0,67}$$

DNZ za pot A tako znaša:

$$DNZ A = 3.360 \times 0,78 \times 0,2 \times 0,67 = 350,53$$

Za pot B;

$$DNZ B = 3.375 \times 0,78 \times 0,2 \times 0,67 = 352,04$$

Dejanska nosilna zmogljivost Divjega jezera tako znaša 703 obiskovalcev na dan. Tako ocenjujemo dejansko nosilno zmogljivost 700 obiskovalcev na dan ob seštevanju dejanskih zmogljivosti obeh poti, ki omogočata ogled Divjega jezera.

Ocena predstavlja še sprejemljiv obisk na dnevnem nivoju. To ne pomeni 256.440 obiskovalcev na letnem nivoju, saj je porazdelitev obiska različna tako po dnevih (večja koncentracija ob vikendih) kot tudi letnih časih (večja koncentracija v poletnih mesecih), temveč dnevni maksimum ob vrhuncih.

Prometna infrastruktura, ki omogoča dostop do izhodišča z motoriziranim prometom (vendar ne izključno), vključuje tudi parkirišče tik ob mostu čez Jezernico. Ob oceni, da je zmogljivost parkirišča 8

osebnih avtomobilov in predpostavki, da so v vsakem avtomobilu trije obiskovalci, lahko izračunamo dejansko nosilno zmogljivost ob upoštevanju parkirišča.

Ob upoštevanju rotacijskega faktorja (24,44) znaša velikost ene skupine obiskovalcev, ki si hkrati na obeh poteh ogleduje Divje jezero, 29 oseb. To ob upoštevanju 3 obiskovalcev na posamezno vozilo predstavlja potrebo po parkiranju 10 avtomobilov.

Ob določitvi trenutnih zmogljivosti parkirišča kot robni pogoj in predpostavki, da vsi obiskovalci do izhodišča pridejo z avtomobilom s povprečno zasedenostjo treh obiskovalcev, znaša efektivna nosilna zmogljivost (ENZ) z vidika parkiranja:

$$\text{Zmogljivost parkirišča} = \left[\frac{24}{28,75} \right] = \mathbf{0,83}$$

$$\text{ENZ ob upoštevanju zmogljivosti parkirišča} = 702,58 \times 0,83 = 586,56$$

Iz zgornjega izračuna sledi, da je zmogljivost parkirišča približno za četrtno manjša od dejanske zmogljivosti obiska Divjega jezera.

Glede na ocenjeno dejansko nosilno zmogljivost Divjega jezera (700 obiskovalcev na dan) lahko sklepamo, da je kapaciteta znamenitosti večja od zmogljivosti parkirišč. To pride do izraza ob vrhuncih obiska (vikendi v poletnih mesecih), med tem ko v preostalem delu leta kapacitete parkirišča zadostujejo. Obiska glede na trenutno oceno števila dejanskih obiskovalcev še ni potrebno omejevati, prav tako ni potrebno graditi novih parkirišč.

V prihodnje se naj aktivno pristopi k uvajanju dodatnih ukrepov in spodbujanju uporabe rešitev trajnostne mobilnosti. Bolj se naj vzpodbuja dostop do Divjega jezera peš ali s kolesom ter vsaj ob dnevih ko je obiska več (vikendi v poletnih mesecih) vzpostavi uporabnikom prijazna linija javnega prometa od Idrije do Divjega jezera in naprej do Idrijske Bele.

6.2 PLEZALIŠČE STRUG

Plezališče Strug obsega 60 plezalnih smeri v višini med 7 in 40 metri. Nekaj smeri je tudi večrazstežajnih. Orientirano je v jugo do jugovzhodu. Zaradi specifične narave obiska tega območja – izvajanje specifičnega športa oz. rekreacije, se metodologija izračuna nosilne zmogljivosti v določenih delih razlikuje.

Ker se v nekaterih primerih več plezalnih smeri konča z istim sidriščem, smo pri opredelitvi fizične nosilne zmogljivosti tako izhajali iz števila sidrišč, saj to omogoča varno plezanje enega plezalnega para.

Število sidrišč:	34
Število plezalcev na sidrišče:	2
Čas odprtja plezališča:	21. marec – 23 september 14,33 h
Ocena trajanja obiska:	4 h

Fizična nosilna zmogljivost (FNZ) plezališča Strug tako znaša 244 obiskovalcev na dan. Ta ocena predstavlja največje število navez, ki lahko hkrati plezajo, ob predpostavki, da se pleza do vseh sidrišč, kar v realnosti sicer ni najbolj verjetno zaradi težavnosti nekaterih smeri.

Za izračun dejanske nosilne zmogljivosti (DNZ) smo uporabili tri korekcijske faktorje in sicer:

- Vremenski pogoji (Kf_1);

Plezanje je šport v naravi, ki ga je težje oziroma nemogoče izvajati v mrzlem (zaradi temperature skale) in vlažnem oz. mokrem vremenu (skala mora biti suha). Zato predpostavljamo, da je ob slabšem vremenu obiska manj. Za slabše vremenske dni smo glede na razpoložljive podatke opredelili število dni z viharnim vetrom (1 dan), število dni z nevihtami (5 dni), število dni s padavinami z več kot 1 mm (11 dni)¹¹. Ker smo za obdobje odprtja plezališča privzeli čas od pomladi do jeseni nismo upoštevali števila dni s snežno odejo. Iz tega sledi, da je 17 dni¹² v obdobju od spomladi do jeseni obisk zaradi omenjenih vremenskih razmer bistveno manjši od povprečnega.

Vremenski korekcijski faktor tako znaša:

$$Kf1 = 1 - \left[\frac{243,61}{2665,38} \right] = \mathbf{0,91}$$

- Socialni faktor (Kf_2);

Za izračun socialnega faktorja smo privzeli, da bi z vidika ohranitve neke kvalitete doživljanja prostora in plezanja, kjer je potrebna tudi določena mera koncentracije in individualnosti bilo sprejemljivo, da se istočasno ne pleza nekaj smeri levo in desno od smeri, kjer se aktivno pleza. Zato smo kot sprejemljivo socialno razdaljo opredeli dve prosti sidrišči na vsako smer smeri, kjer se aktivno pleza.

Socialni korekcijski faktor tako znaša;

$$Kf2 = 1 - \left[\frac{22,67}{34} \right] = \mathbf{0,33}$$

- Faktor varstva narave (Kf_3)

Za izračun faktorja varstva narave smo privzeli, da so z vidika varstva narave, predvsem divjih živali za obisk plezališča manj primerne zgodnje jutranje in pozne večerne ure, ko zaradi prehranjevanja potrebujejo več miru. To pomeni, da smo kot robni pogoj spremenljivke vzeli vrednost 4 ure (2 uri zjutraj in 2 uri zvečer).

Faktor varstva narave tako znaša;

$$Kf3 = 1 - \left[\frac{4}{14,33} \right] = \mathbf{0,72}$$

¹¹ Podatki 10 letnega povprečja na merilni postaji Mrzla Rupa na Vojskem (Vir: meteo.arso.gov.si)

¹² Podatki 20 letnega povprečja na merilni postaji Mrzla Rupa na Vojskem (Vir: meteo.arso.gov.si)

DNZ tako znaša:

$$DNZ = 243,61 \times 0,91 \times 0,33 \times 0,72 = 53,19$$

Dejanska nosilna zmogljivost plezališča Strug tako znaša 53 obiskovalcev na dan.

Ocena predstavlja še sprejemljiv obisk na dnevnem nivoju. Porazdelitev dejanskega obiska je različna tako po dnevih (večja koncentracija ob vikendih) kot tudi letnih časih (večja koncentracija v poletnih mesecih), temveč dnevni maksimum ob vrhuncih.

Prometna infrastruktura, ki omogoča dostop do izhodišča z motoriziranim prometom (vendar ne izključno) vključuje tudi parkirišče tik ob brvi čez Idrijco. Ob oceni, da je zmogljivost parkirišča 4 osebnih avtomobilov in predpostavki, da sta v vsakem avtomobilu dva obiskovalca (plezalca, ki skupaj plezata v navezi) lahko izračunamo efektivno nosilno zmogljivost ob upoštevanju parkirišča.

Ob upoštevanju rotacijskega faktorja (3,58) znaša velikost ene skupine obiskovalcev, ki hkrati plezajo 15 oseb. To ob upoštevanju 2 obiskovalcev na posamezno vozilo predstavlja potrebo po parkiranju 8 avtomobilov.

Ob določitvi trenutnih zmogljivosti parkirišča kot robni pogoj in predpostavki, da vsi obiskovalci do izhodišča pridejo z avtomobilom s povprečno zasedenostjo dveh obiskovalcev znaša efektivna nosilna zmogljivost z vidika parkiranja:

$$\text{Zmogljivost parkirišča} = \left[\frac{8}{14,85} \right] = 0,54$$

$$ENZ \text{ ob upoštevanju zmogljivosti parkirišča} = 53,89 \times 0,54 = 28,66$$

Iz zgornjega izračuna sledi, da je zmogljivost parkirišča približno za polovico manjša od dejanske zmogljivosti obiska plezališča Strug.

Glede na ocenjeno dejansko nosilno zmogljivost plezališča Strug (50 obiskovalcev na dan) lahko sklepamo, da je kapaciteta plezališča večja od zmogljivosti parkirišča, ki se nahaja neposredno ob mostu čez Idrijco. Obiska glede na trenutno oceno števila dejanskih obiskovalcev še ni potrebno omejevati, prav tako ni potrebno graditi novih parkirišč.

Parkirišča ob mostu čez Idrijco se naj uredijo kot območja kratkotrajnega parkiranja, namenjenega izstopu sopotnikov in raztovoru plezalne opreme, med tem ko se avtomobile prednostno parkira na cca. 700 metrov oddaljeno urejeno parkirišče ob cesti v smeri proti Fežnarju.

V prihodnje se naj aktivno pristopi k uvajanju dodatnih ukrepov in spodbujanju uporabe rešitev trajnostne mobilnosti. Zlasti ob dnevih ko je obiska več (vikendi v poletnih mesecih) se vzpostavi uporabnikom prijazna linija javnega prometa od Idrije s postajališčem tudi pri mostu čez Idrijco do in naprej do Idrijske Bele.

6.3 KOPALIŠČE LAJŠT

Kopališče Lajšt obsega območje na območju Idrijske Bele, neposredno na sotočju Idrije in Belce. Kopališče Lajšt je popularna izletniška točka mesta Idrije, celotne občine ter širše. Zlasti v vročih poletnih mesecih predstavlja atraktivno točko za ohladitev in kopanje v Idriji. Del območja obsega tudi športni park z igrišči gostinski objekt, otroška igrala ter prostori za piknik.

Za izračun fizične nosilne zmogljivosti območja kopališča Lajšt smo privzeli naslednje vhodne podatke:

P:	20.000 m ²
Površina na enoto:	1 m ²
Čas odprtja:	21. marec – 23 september 14,33 h
Ocena trajanja obiska:	7 ur

Razpoložljivo površino za obiskovalce smo privzeli seštevek ocen površin prodišč na območju sotočje ter območja za obiskovalce, kjer je v naravi vidno, da se uporablja za kopanje, piknike ter površino športnega parka.

Fizična nosilna zmogljivost (FNZ) kopališča Lajšt tako znaša 40.942,86 obiskovalcev na dan.

Za izračun dejanske nosilne zmogljivosti (DNZ) smo uporabili tri korekcijske faktorje in sicer:

- Vremenski pogoji (Kf_1);

Območje kopališča Lajšt ima največ obiska v toplem vremenu brez padavin. Zato smo tudi privzeli, da je obiskovanje (in s tem izvajanje več različnih aktivnosti, ki so na območju na voljo) v času od pomladi do jeseni. Zato predpostavljamo, da je ob slabšem vremenu obiska manj. Za slabše vremenske dni smo glede na razpoložljive podatke opredelili število dni z viharnim vetrom (1 dan), število dni z nevihtami (5 dni), število dni s padavinami z več kot 1 mm (11 dni)¹³. Ker smo za obdobje obiska kopališča Lajšt privzeli čas od pomladi do jeseni nismo upoštevali števila dni s snežno odejo. Iz tega sledi, da je 17 dni v obdobju od spomladi do jeseni obisk zaradi omenjenih vremenskih razmer bistveno manjši od povprečnega.

Vremenski korekcijski faktor tako znaša:

$$Kf1 = 1 - \left[\frac{243,61}{2665,38} \right] = 0,91$$

- Socialni faktor (Kf_2);

Za izračun socialnega faktorja smo privzeli, da bi z vidika ohranitve neke kvalitete doživljanja prostora, socialne distance do drugih zaključenih družb in izvajanja aktivnosti sprejemljivo, da je za vsakega

¹³ Podatki 10 letnega povprečja na merilni postaji Mrzla Rupa na Vojskem (Vir: meteo.arso.gov.si)

obiskovalca na voljo 20 m² površine. Realna gostota v prostoru je sicer večja ob gostišču in kopališču ter manjša pri piknik prostorih ter športnih igriščih.

Socialni korekcijski faktor tako znaša;

$$Kf2 = 1 - \left[\frac{19.000}{20.000} \right] = \mathbf{0,05}$$

- Faktor varstva narave (Kf₃)

Za izračun faktorja varstva narave smo privzeli, da so z vidika varstva narave, predvsem divjih živali za obisk plezališča manj primerne zgodnje jutranje in pozne večerne ure, ko zaradi prehranjevanja potrebujejo več miru. To pomeni, da smo kot robni pogoj spremenljivke vzeli vrednost 4 ure (2 uri zjutraj in 2 uri zvečer).

Faktor varstva narave tako znaša;

$$Kf3 = 1 - \left[\frac{4}{14,33} \right] = \mathbf{0,72}$$

DNZ za kopališče Lajšt tako znaša:

$$DNZ = 40.942,86 \times 0,91 \times 0,05 \times 0,72 = 1.340,84$$

Dejanska nosilna zmogljivost kopališča Lajšt tako znaša 1.340 obiskovalcev na dan.

Ocena predstavlja še sprejemljiv obisk na dnevnom nivoju. Porazdelitev dejanskega obiska je različna tako po dnevih (večja koncentracija ob vikendih) kot tudi letnih časih (večja koncentracija v poletnih mesecih), temveč dnevni maksimum ob vrhuncih.

Na območju kopališča Lajšt se trenutno nahajata dve večji parkirišči, označenimi s prometno signalizacijo. Prvo se nahaja na desnem bregu Idrije, drugo pa ob levem bregu Belce. Za oceno zmogljivosti parkirišč smo uporabili idejno zasnovo ureditve interpretacijskih točk Geopark Idrija – »LAJŠT« Idrijska Bela, ki v ureditvi parkirišča predvideva 51 parkirnih mest na parkirišču na desnem bregu Idrije tik ob brvi čez prodišče (Arhitektura.Bo, 2013).

Ob upoštevanju rotacijskega faktorja (2) znaša velikost ene skupine obiskovalcev, ki se hkrati nahajajo na območju kopališča Lajšt 655 oseb. To ob upoštevanju 3 obiskovalcev na posamezno vozilo predstavlja potrebo po hkratnem parkiranju 219 avtomobilov.

Ob določitvi trenutnih zmogljivosti parkirišča kot robni pogoj in predpostavki, da vsi obiskovalci do izhodišča pridejo z avtomobilom s povprečno zasedenostjo treh obiskovalcev znaša efektivna nosilna zmogljivost z vidika parkiranja:

$$Zmogljivost\ parkirišča = \left[\frac{153}{655} \right] = \mathbf{0,23}$$

$$DNS\ ob\ upoštevanju\ zmogljivosti\ parkirišča = 1.860,04 \times 0,23 = 313,21$$

Iz zgornjega izračuna sledi, da zmogljivost načrtovanega parkirišča znaša približno četrtno dejanske zmogljivosti obiska kopališča Lajšt.

Glede na ocenjeno dejansko nosilno zmogljivost kopališča Lajšt (1.340 obiskovalcev na dan) lahko sklepamo, da je kapaciteta območja kopališča znatno večja od zmogljivosti načrtovanega parkirišča.

Priporočamo, da se pristopi h korekciji idejne zasnove parkirišča. Le-ta poleg ukinitve enega parkirišča predstavlja zmanjšanje kapacitete glede na trenutno stanje obstoječega parkirišča. Smotno je, da se uredi zgolj eno parkirišče, vendar se naj prostor bolj optimalno izkoristi.

V prihodnje se naj aktivno pristopi k uvajanju dodatnih ukrepov in spodbujanju uporabe rešitev trajnostne mobilnosti. Zlasti ob dnevih ko je obiska več (vikendi v poletnih mesecih) se vzpostavi uporabnikom prijazna linija javnega prometa iz Idrije in nazaj. S tem se razbremeni tudi dostopna cesta in vpliva na dvig privlačnosti ceste s smeri Podroteje za uporabo alternativnega prevoza (na primer kolo).

6.4 BELČNE KLAVŽE

Belčne (Brusove) klavže se nahajajo na potoku Belca, približno 4,6 kilometrov gor vodno od kopališča Lajšt v Idrijski Beli. Zidana pregrada z zapornicami in nadstreškom je v celoti obnovljena in omogoča obiskovalcem ogled po celotni površini klavž.

Za izračun fizične nosilne zmogljivosti Belčnih klavž smo privzeli naslednje vhodne podatke:

P:	150 m ²
Površina na enoto:	1 m ²
Čas odprtja poti:	12,22 h
Ocena trajanja obiska:	30 minut

Razpoložljivo površino za obiskovalce smo opredelili kot celotno površino klavž, po kateri se lahko gibajo obiskovalci.

Fizična nosilna zmogljivost (FNZ) Belčnih klavž tako znaša 3.666 obiskovalcev na dan.

Za izračun dejanske nosilne zmogljivosti (DNZ) smo uporabili tri korekcijske faktorje in sicer:

- Vremenski pogoji (K_f);

Območje Belčnih klavž omogoča ogled tehnične znamenitosti tekom celega leta in tudi v primeru slabšega vremena. Kljub temu predpostavljamo, da je ob ekstremnih vremenskih pojavih obiska manj, saj se manj ljudi odloči za ogled, zlasti tistih, ki prihajajo iz bolj oddaljenih krajev. Kot ekstremne vremenske pojave smo glede na razpoložljive podatke opredelili število dni z vihnim vremenom (5

dni), število dni z nevihtami (34 dni) ter število dni s padavinami več kot 20 mm (43 dni)¹⁴. Iz tega sledi, da je 82 dni v letu obisk zaradi omenjenih vremenskih razmer bistveno manjši od povprečnega.

Vremenski korekcijski faktor tako znaša:

$$Kf1 = 1 - \left[\frac{1.002,04}{4.460,30} \right] = \mathbf{0,78}$$

- Varnostni faktor (Kf_2);

Belčne klavže so na pohodni površine nagnjene v smeri toka Belce. Na desni strani (gor vodno) je kamnit zid, na levi strani (dol vodno) pa zidu ni.

Slika 16: Površina Belčnih klavž, ki je na voljo za gibanje obiskovalcev

Zaradi zagotavljanja varnosti obiskovalcev smo za določitev robnega pogoja zmanjšali območje, ki je na voljo za ogled tako, da smo širino površine zožili za 2 metra.

Varnostni korekcijski faktor tako znaša:

$$Kf1 = 1 - \left[\frac{90}{150} \right] = \mathbf{0,40}$$

- Socialni faktor (Kf_3);

¹⁴ Podatki 20 letnega povprečja na merilni postaji Mrzla Rupa na Vojskem (Vir: meteo.arso.gov.si)

Za izračun socialnega faktorja smo privzeli, da znaša osebni prostor posameznega obiskovalca na območju ogleda klavž 5 m². To predstavlja najmanjši še sprejemljiv prostor za nemoteno gibanje posameznika, ogledovanje, fotografiranje in doživljanje območja brez pretirane motnje drugih obiskovalcev.

Socialni korekcijski faktor tako znaša;

$$Kf3 = 1 - \left[\frac{120}{150} \right] = 0,20$$

DNZ za Belčne klavže tako znaša:

$$DNS = 3.666 \times 0,78 \times 0,40 \times 0,20 = 227,39$$

Dejanska nosilna zmogljivost Belčnih klavž tako znaša 227 obiskovalcev na dan.

Ocena predstavlja še sprejemljiv obisk na dnevnem nivoju. Porazdelitev dejanskega obiska je različna tako po dnevih (večja koncentracija ob vikendih) kot tudi letnih časih (večja koncentracija v poletnih mesecih), temveč dnevni maksimum ob vrhuncih.

V neposredni bližini Belčnih klavž se trenutno ne nahaja parkirišč. Pravzaprav je nemogoče parkirati avtomobil tako, da ne bi bil vsaj deloma na cesti in tako onemogočal promet drugih uporabnikov prostora ali obiskovalcev. To je težavno zlasti ob obisku večjega števila obiskovalcev, ki pridejo z avtomobili in njihovem srečanju z gozdno mehanizacijo.

Slika 17: Problematika parkiranja ob Belčnih klavžah

Trenutno stanje ob neobstojećih parkirnih mestih pomeni, da je z vidika dostopa do Belčnih klavž z avtomobilom, kombijem učinkovita nosilna zmogljivost Belčnih klavž enaka 0.

Glede na ocenjeno dejansko nosilno zmogljivost Belčnih klavž (227 obiskovalcev na dan) lahko sklepamo, da je potrebno okrepiti dostop do klavž na način, da obiskovalci ne bodo onemogočili pretočnosti ceste.

Priporočamo, da se aktivno pristopi k uvajanju dodatnih ukrepov in spodbujanju uporabe rešitev trajnostne mobilnosti. Zlasti ob dnevih ko je obiska več (vikendi v poletnih mesecih) se vzpostavi obiskovalcem prijazna linija javnega prometa iz Idrijske bele in nazaj. S tem se razbremeni tudi dostopna cesta in vpliva na dvig privlačnosti ceste s smeri Idrijske bele za uporabo alternativnega prevoza (na primer kolo).

6.5 PUTRIHOVE KLAVŽE

Putrihove klavže se tako kot Belčne nahajajo na potoku Belca, približno 2 kilometra gor vodno od Belčnih klavž. Zidana pregrada z zapornicami in nadstreškom po celotni pohodni površini je v celoti obnovljena in omogoča obiskovalcem ogled po celotni površini klavž. Pod nadstreškom se nahaja odprtina, ki po 16 stopnicah omogoča dostop do platoja neposredno ob prelivnem polju.

Za izračun fizične nosilne zmogljivosti Putrihových klavž smo privzeli naslednje vhodne podatke:

P:	261 m ²
Površina na enoto:	1 m ²
Čas odprtja poti:	12,22 h
Ocena trajanja obiska:	30 minut

Razpoložljivo površino za obiskovalce smo opredelili kot celotno površino klavž, po kateri se lahko gibajo obiskovalci vključno s stopnicami ter platojem pri Belci (prelivnem polju).

Fizična nosilna zmogljivost (FNZ) Putrihových klavž tako znaša 6.378,84 obiskovalcev na dan.

Za izračun dejanske nosilne zmogljivosti (DNZ) smo uporabili tri korekcijske faktorje in sicer:

- Vremenski pogoji (K_f);

Območje Putrihových klavž omogoča ogled tehnične znamenitosti tekom celega leta in tudi v primeru slabšega vremena. Kljub temu predpostavljamo, da je ob ekstremnih vremenskih pojavih obiska manj, saj se manj ljudi odloči za ogled, zlasti tistih, ki prihajajo iz bolj oddaljenih krajev. Kot ekstremne vremenske pojave smo glede na razpoložljive podatke opredelili število dni z vihnarim vremenom (5 dni), število dni z nevihtami (34 dni) ter število dni s padavinami več kot 20 mm (43 dni)¹⁵. Iz tega sledi, da je 82 dni v letu obisk zaradi omenjenih vremenskih razmer bistveno manjši od povprečnega.

¹⁵ Podatki 20 letnega povprečja na merilni postaji Mrzla Rupa na Vojskem (Vir: meteo.arso.gov.si)

Vremenski korekcijski faktor tako znaša:

$$Kf1 = 1 - \left[\frac{1.002,04}{4.460,30} \right] = 0,78$$

- Varnostni faktor (Kf_2);

Na pohodni površini klavž se nahaja pesek in nadstrešek. Na desni strani (gor vodno) je kamnit zid, na levi strani (dol vodno) pa zidu ni.

Slika 18: Površina Putrihovich klavž, ki je na voljo za gibanje obiskovalcev

Zaradi zagotavljanja varnosti obiskovalcev smo za določitev robnega pogoja zmanjšali območje, ki je na voljo za ogled tako, da smo širino površine zožili za 2 metra.

Varnostni korekcijski faktor tako znaša:

$$Kf1 = 1 - \left[\frac{181}{261} \right] = 0,31$$

- Socialni faktor (Kf_3);

Za izračun socialnega faktorja smo privzeli, da znaša osebni prostor posameznega obiskovalca na območju ogleda klavž 5 m². To predstavlja najmanjši še sprejemljiv prostor za nemoteno gibanje posameznika, ogledovanje, fotografiranje in doživljanje območja brez pretirane motnje drugih obiskovalcev.

Socialni korekcijski faktor tako znaša;

$$Kf3 = 1 - \left[\frac{208,8}{261} \right] = 0,20$$

DNZ za Putrihove klavže tako znaša:

$$DNZ = 6.378,84 \times 0,78 \times 0,31 \times 0,20 = 303,19$$

Dejanska nosilna zmogljivost Putrihovich klavž tako znaša 300 obiskovalcev na dan.

Ocena predstavlja še sprejemljiv obisk na dnevnem nivoju. Porazdelitev dejanskega obiska je različna tako po dnevih (večja koncentracija ob vikendih) kot tudi letnih časih (večja koncentracija v poletnih mesecih), temveč dnevni maksimum ob vrhuncih.

Ob upoštevanju rotacijskega faktorja (24) znaša velikost ene skupine obiskovalcev, ki se hkrati nahajajo na območju Putrihovich klavž približno 13 oseb. To ob upoštevanju 3 obiskovalcev na posamezno vozilo predstavlja potrebo po hkratnem parkiranju 5 avtomobilov.

V neposredni bližini Putrihovich klavž v dolžini približno 200 metrov od klavž v smeri Idrijske bele ter v smeri Krekovš je prostora za parkiranje približno 20 avtomobilov na način, da ne ovirajo prometa na cesti. Parkirišča niso označena.

Ob trenutnih zmogljivosti parkirišča in predpostavki, da vsi obiskovalci do izhodišča pridejo z avtomobilom s povprečno zasedenostjo treh obiskovalcev to pomeni, da je zmogljivost parkirišča 60 oseb, kar je skoraj petkratnik velikosti ene skupine obiskovalcev glede na DNZ (15 obiskovalcev).

Iz zgornjega izračuna sledi, da trenutna zmogljivost parkiranja zadostuje izračunani dejanski nosilni zmogljivosti Putrihovich klavž.

Glede na ocenjeno dejansko nosilno zmogljivost Putrihovich klavž (300 obiskovalcev na dan) lahko sklepamo, da trenutna zmogljivost parkiranja zadostuje in potreb po urejanju dodatnih mest za parkiranje ni.

Priporočamo, da se aktivno pristopi k uvajanju dodatnih ukrepov in spodbujanju uporabe rešitev trajnostne mobilnosti. Zlasti ob dnevih ko je obiska več (vikendi v poletnih mesecih) se vzpostavi obiskovalcem prijazna linija javnega prometa iz Idrijske bele in nazaj. S tem se razbremeni tudi dostopna cesta in vpliva na dvig privlačnosti ceste s smeri Idrijske bele za uporabo alternativnega prevoza (na primer kolo).

6.6 IDRIJSKE KLAVŽE

Idrijske klavže se nahajajo ob Idriji, približno 9 kilometrov gor vodno od Idrijske Bele. Trenutno je dostop zaradi udara pri Tratnikovi domačiji zaprta in iz smeri Idrijske Bele neprevozna in tudi neprehodna tudi za druge oblike dostopa (npr. peš ali s kolesom). Dostop je tako možen zgolj iz smeri Čekovnika, v načrtu pa je sanacija ceste in vzpostavitev prvotnega stanja in s tem tudi dostopa iz smeri Idrijske Bele.

Zidana pregrada z zapornicami in nadstreškom po celotni pohodni površini je v celoti obnovljena in omogoča obiskovalcem ogled po celotni površini klavž. Pod nadstreškom se nahaja odprtina, ki po stopnicah omogoča dostop do platoja neposredno ob prelivnem polju.

Za izračun fizične nosilne zmogljivosti Idrijskih klavž smo privzeli naslednje vhodne podatke:

P:	447,12 m ²
Površina na enoto:	1 m ²
Čas odprtja poti:	12,22 h
Ocena trajanja obiska:	30 minut

Razpoložljivo površino za obiskovalce smo opredelili kot celotno površino klavž, po kateri se lahko gibajo obiskovalci vključno s stopnicami ter platojem pri Idriji (prelivnem polju).

Fizična nosilna zmogljivost (FNZ) Idrijskih klavž tako znaša 10.927,61 obiskovalcev na dan.

Za izračun dejanske nosilne zmogljivosti (DNZ) smo uporabili tri korekcijske faktorje in sicer:

- Vremenski pogoji (Kf_1);

Območje Idrijskih klavž omogoča ogled tehnične znamenitosti tekom celega leta in tudi v primeru slabšega vremena. Kljub temu predpostavljamo, da je ob ekstremnih vremenskih pojavih obiska manj, saj se manj ljudi odloči za ogled, zlasti tistih, ki prihajajo iz bolj oddaljenih krajev. Kot ekstremne vremenske pojave smo glede na razpoložljive podatke opredelili število dni z viharnim vremenom (5 dni), število dni z nevihtami (34 dni) ter število dni s padavinami več kot 20 mm (43 dni)¹⁶. Iz tega sledi, da je 82 dni v letu obisk zaradi omenjenih vremenskih razmer bistveno manjši od povprečnega.

Vremenski korekcijski faktor tako znaša:

$$Kf1 = 1 - \left[\frac{1.002,04}{4.460,30} \right] = \mathbf{0,78}$$

- Varnostni faktor (Kf_2);

Na pohodni površini klavž se nahaja tlak iz kamna. Na desni strani (gorvodno) je kamnit zid, na levi strani (dolvodno) pa zidu ni. Za razliko od Belčnih in Putrihovich klavž so na Idrijskih uredili ograjo ter manjši mostiček, ki omogoča bolj varno obiskovanje klavž.

¹⁶ Podatki 20 letnega povprečja na merilni postaji Mrzla Rupa na Vojskem (Vir: meteo.arso.gov.si)

Slika 19: Površina Idrijskih klavž, ki je na voljo za gibanje obiskovalcev (Vir fotografij: CUDHg)

Ograja poleg zagotavljanja varnosti tudi deloma zmanjša območje, ki je na voljo za ogled, zato smo tudi pri Idrijskih klavžah za določitev robnega pogoja zmanjšali območje, ki je na voljo za ogled tako, da smo širino površine zožili za 2 metra.

Varnostni korekcijski faktor tako znaša:

$$Kf1 = 1 - \left[\frac{287,12}{447,12} \right] = 0,36$$

- Socialni faktor (Kf_3);

Za izračun socialnega faktorja smo privzeli, da znaša osebni prostor posameznega obiskovalca na območju ogleda klavž 5 m^2 . To predstavlja najmanjši še sprejemljiv prostor za nemoteno gibanje posameznika, ogledovanje, fotografiranje in doživljanje območja brez pretirane motnje drugih obiskovalcev.

Socialni korekcijski faktor tako znaša;

$$Kf3 = 1 - \left[\frac{357,7}{447,12} \right] = 0,20$$

DNZ za Putrihove klavže tako znaša:

$$DNZ = 10.927,61 \times 0,78 \times 0,36 \times 0,20 = 606,38$$

Dejanska nosilna zmogljivost Idrijskih klavž tako znaša 600 obiskovalcev na dan.

Ocena predstavlja še sprejemljiv obisk na dnevnem nivoju. Porazdelitev dejanskega obiska je različna tako po dnevih (večja koncentracija ob vikendih) kot tudi letnih časih (večja koncentracija v poletnih mesecih), temveč dnevni maksimum ob vrhuncih.

Ob upoštevanju rotacijskega faktorja (24) znaša velikost ene skupine obiskovalcev, ki se hkrati nahajajo na območju Idrijskih klavž približno 25 oseb. To ob upoštevanju 3 obiskovalcev na posamezno vozilo predstavlja potrebo po hkratnem parkiranju 9 avtomobilov.

V neposredni bližini Idrijskih klavž v dolžini približno 200 metrov od klavž je prostora za parkiranje približno 10 avtomobilov na način, da ne ovirajo prometa na cesti. Parkirišča niso označena.

Ob trenutnih zmogljivosti parkirišča in predpostavki, da vsi obiskovalci do izhodišča pridejo z avtomobilom s povprečno zasedenostjo treh obiskovalcev to pomeni, da je zmogljivost parkirišča 30 oseb, kar je več od velikosti ene skupine obiskovalcev glede na DNZ (25 obiskovalcev).

Iz zgornjega izračuna sledi, da trenutna zmogljivost parkiranja zadostuje izračunani dejanski nosilni zmogljivosti Idrijskih klavž.

Glede na ocenjeno dejansko nosilno zmogljivost Idrijskih klavž (600 obiskovalcev na dan) lahko sklepamo, da trenutna zmogljivost parkiranja zadostuje in potreb po urejanju dodatnih mest za parkiranje ni.

Priporočamo, da se aktivno pristopi k uvajanju dodatnih ukrepov in spodbujanju uporabe rešitev trajnostne mobilnosti. Zlasti ob dnevih ko je obiska več (vikendi v poletnih mesecih) se vzpostavi obiskovalcem prijazna linija javnega prometa iz Idrijske bele in nazaj. S tem se razbremeni tudi dostopna cesta in vpliva na dvig privlačnosti ceste s smeri Idrijske bele (mimo Bučk in Laufa) za uporabo alternativnega prevoza (na primer kolo).

6.7 LAUF

Lauf oziroma gozdna železnica je model v naravni velikosti, ki ponazarja način splavila lesa z gozdno železnico. Nahaja se tik ob cesti, ki vodi od kopališča Lajšt proti Idrijskim klavžam. Od kopališča Lajšt v Idrijski Beli je oddaljen približno tri kilometre.

Slika 20: Lauf z območjem gibanja za obiskovalce

Za izračun fizične nosilne zmogljivosti Laufa smo privzeli naslednje vhodne podatke:

P:	36 m ²
Površina na enoto:	1 m ²
Čas odprtja poti:	12,22 h
Ocena trajanja obiska:	15 minut

Razpoložljivo površino za obiskovalce smo opredelili kot območje med cesto in demonstracijskim modelom Laufa neposredno ob razlagalni tabli.

Fizična nosilna zmogljivost (FNZ) Laufa tako znaša 1.759,68 obiskovalcev na dan.

Za izračun dejanske nosilne zmogljivosti (DNZ) smo uporabili dva korekcijska faktorja in sicer:

- Vremenski pogoji (K_f);

Območje Laufa omogoča ogled tehnične znamenitosti tekom celega leta in tudi v primeru slabšega vremena. Kljub temu predpostavljamo, da je ob ekstremnih vremenskih pojavih obiska manj, saj se manj ljudi odloči za ogled, zlasti tistih, ki prihajajo iz bolj oddaljenih krajev. Kot ekstremne vremenske pojave smo glede na razpoložljive podatke opredelili število dni z viharnim vremenom (5 dni), število dni z

nevihtami (34 dni) ter število dni s padavinami več kot 20 mm (43 dni)¹⁷. Iz tega sledi, da je 82 dni v letu obisk zaradi omenjenih vremenskih razmer bistveno manjši od povprečnega.

Vremenski korekcijski faktor tako znaša:

$$Kf1 = 1 - \left[\frac{1.002,04}{4.460,30} \right] = \mathbf{0,78}$$

- Socialni faktor (Kf_3);

Za izračun socialnega faktorja smo privzeli, da znaša osebni prostor posameznega obiskovalca na območju ogleda klavž 5 m². To predstavlja najmanjši še sprejemljiv prostor za nemoteno gibanje posameznika, ogledovanje, fotografiranje in doživljanje območja brez pretirane motnje drugih obiskovalcev.

Socialni korekcijski faktor tako znaša;

$$Kf3 = 1 - \left[\frac{28,80}{36,00} \right] = \mathbf{0,20}$$

DNZ za Putrihove klavže tako znaša:

$$DNZ = 1.759,68 \times 0,78 \times 0,20 = 272,87$$

Dejanska nosilna zmogljivost obiska Laufa tako znaša 270 obiskovalcev na dan.

Ocena predstavlja še sprejemljiv obisk na dnevnem nivoju. Porazdelitev dejanskega obiska je različna tako po dnevih (večja koncentracija ob vikendih) kot tudi letnih časih (večja koncentracija v poletnih mesecih), temveč dnevni maksimum ob vrhuncih.

Ob upoštevanju rotacijskega faktorja (49) znaša velikost ene skupine obiskovalcev, ki se hkrati nahajajo na območju Laufa približno 6 oseb. To ob upoštevanju 3 obiskovalcev na posamezno vozilo predstavlja potrebo po hkratnem parkiranju 3 avtomobilov.

V neposredni bližini Laufa je prostora za parkiranje približno treh avtomobilov na način, da ne ovirajo prometa na cesti. Parkirišča niso označena.

Ob trenutnih zmogljivosti parkirišča in predpostavki, da vsi obiskovalci do izhodišča pridejo z avtomobilom s povprečno zasedenostjo treh obiskovalcev to pomeni, da je zmogljivost parkirišča 9 oseb, kar je enako kot ocenjena velikosti ene skupine obiskovalcev glede na DNZ (9 obiskovalcev).

Iz zgornjega izračuna sledi, da trenutna zmogljivost parkiranja zadostuje izračunani dejanski nosilni zmogljivosti obiska Laufa.

Glede na ocenjeno dejansko nosilno zmogljivost Laufa (270 obiskovalcev na dan) lahko sklepamo, da trenutna zmogljivost parkiranja zadostuje in potreb po urejanju dodatnih mest za parkiranje ni.

¹⁷ Podatki 20 letnega povprečja na merilni postaji Mrzla Rupa na Vojskem (Vir: meteo.arso.gov.si)

Priporočamo, da se aktivno pristopi k uvajanju dodatnih ukrepov in spodbujanju uporabe rešitev trajnostne mobilnosti. Zlasti ob dnevih ko je obiska več (vikendi v poletnih mesecih) se vzpostavi obiskovalcem prijazna linija javnega prometa iz Idrijske bele in nazaj. S tem se razbremeni tudi dostopna cesta in vpliva na dvig privlačnosti ceste s smeri Idrijske bele (mimo Bučk in naprej do Idrijskih klavž) za uporabo alternativnega prevoza (na primer kolo).

6.8 FELDBAN

Feldban je trasa nekdanje vojaške ozkotirne železnice, ki izvira iz časa 1. svetovne vojne. Avstro-ogrška vojska je v letih 1916 in 1917 za potrebe oskrbe svojih enot na soškem bojišču in Banjški planoti pospešila gradnjo novih odsekov ozkotirnih železnic – feldbanov. Bojišče so povezali z železniško postajo južne železnice v Dolnjem Logatcu, kjer je bilo večje vojaško skladišče. Najbolj zahteven odsek proge med Logatcem in Dolenjo Trebušo je predstavljal del med Godovičem in Idrijo v dolžini 12 kilometrov s 300 metrsko višinsko razliko in 25 metrskim predorom.

Po najznamenitejšem delu te nekdanje proge – od Podroteja do Vrha Ključ in nazaj do Podroteje poteka sprehajalna pot v dolžini 7 kilometrov.

Za izračun fizične nosilne zmogljivosti pohodne poti po feldbanu smo privzeli naslednje vhodne podatke:

Dolžina poti:	7.000 m
Površina na enoto:	1 m ²
Čas odprtja poti:	12,22 h
Ocena trajanja obiska:	3 ure

Fizična nosilna zmogljivost (FNS) tako znaša 28.513,33 obiskovalcev na dan.

Za izračun dejanske nosilne zmogljivosti (DNZ) smo uporabili tri korekcijske faktorje in sicer:

- Vremenski pogoji (Kf₁);

Predpostavljamo, da je ob ekstremnih vremenskih pojavih pohodnikov manj, saj se manj ljudi odloči za hojo, zlasti tistih, ki prihajajo iz bolj oddaljenih krajev. Kot ekstremne vremenske pojave smo glede na razpoložljive podatke opredelili število dni z viharim vetrom (5 dni), število dni z nevihtami (34 dni) ter število dni s padavinami več kot 20 mm (43 dni)¹⁸. Iz tega sledi, da je 82 dni v letu obisk zaradi omenjenih vremenskih razmer bistveno manjši od povprečnega.

Vremenski korekcijski faktor tako znaša:

$$Kf1 = 1 - \left[\frac{1.005,04}{4.460,3} \right] = 0,78$$

- Socialni faktor (Kf₂);

¹⁸ Podatki 20 letnega povprečja na merilni postaji Mrzla Rupa na Vojskem (Vir: meteo.arso.gov.si)

Za izračun socialnega faktorja smo privzeli, da znaša velikost posamezne skupine 3 pohodnike, razdalja med posameznimi skupinami pa znaša 100 metrov. To pomeni, da se naenkrat na celotni dolžini poti nahaja 70 skupin, oziroma 210 pohodnikov. Ob upoštevanju rotacijskega faktorja to pomeni 855,4 pohodnikov na dan.

Socialni korekcijski faktor tako znaša

$$Kf2A = 1 - \left[\frac{28.513,33 - 855,4}{28.513,33} \right] = \mathbf{0,03}$$

- Faktor varstva narave (Kf_3)

Za izračun faktorja varstva narave smo privzeli, da so z vidika varstva narave, predvsem divjih živali za obisk manj primerne zgodnje jutranje in pozne večerne ure, ko zaradi prehranjevanja potrebujejo več miru. To pomeni, da smo kot robni pogoj spremenljivke vzeli vrednost 4 ure (2 uri zjutraj in 2 uri zvečer).

Faktor varstva narave tako za pot A kot pot B tako znaša;

$$Kf2A = 1 - \left[\frac{4}{12,22} \right] = \mathbf{0,67}$$

DNZ tako znaša:

$$DNZ = 28.513,33 \times 0,78 \times 0,03 \times 0,67 = 446,13$$

Dejanska nosilna zmogljivost pohodne poti po feldbanu tako znaša 446,13 obiskovalcev na dan. Tako ocenjujemo dejansko nosilno zmogljivost 450 obiskovalcev na dan.

Ocena predstavlja še sprejemljiv obisk na dnevnem nivoju. Realna porazdelitev obiska je različna tako po dnevih (večja koncentracija ob vikendih) kot tudi letnih časih (večja koncentracija v poletnih mesecih), temveč dnevni maksimum ob vrhuncih.

Glede na ocenjeno dejansko nosilno zmogljivost pohodne poti po feldbanu (450 obiskovalcev na dan) to pomeni, da je glede na rotacijski faktor velikost ene skupine 110 oseb kar ob predpostavki 3 oseb na osebno vozilo izkazuje potrebo po hkratnem parkiranju 37 osebnih vozi. Glede na to, da je izhodišče pohodne poti v Podroteji je smiselno, da potrebe po parkiranju za pohodno pot po feldbanu zagotavlja nova vstopna točka, ki bo nastala na območju Podroteje.

7 PROMETNA UREDITEV

Glede na zapisano v orisu trenutnega stanja ter na podlagi ugotovitev ocen nosilnih zmogljivosti posameznih izbranih lokacij je razvidno, da promet predstavlja ključno ozko grlo obiska v Krajinskem parku Zgornja Idrija.

Problematika prometa se kaže na dveh ravneh. Ena je sam dostop, saj poteka po ozki cesti v soteski Idrije kjer na določenih mestih ni dovolj široka za srečanje dveh avtomobilov, na določeni točki poteka ozko med hišama. Drug problem je ureditev mirujočega prometa (parkiranja), saj ob vrhuncih obiska (konci tedna v poletnih mesecih) prihaja do prevelike obremenitve obstoječih parkirišč na določenih lokacijah in posledično parkiranje ob cesti ali na drugih lokacijah kar pa lahko vodi v slabo voljo in konfliktno situacije z lokalnim prebivalstvom, lastniki zemljišč in drugimi uporabniki prostora (npr. gozdarji).

Ključna usmeritev za prihodnje urejanje prometa mora biti tako usmerjanje v opredelitev in izvedbo ukrepov mehke (trajnostne) mobilnosti ter spodbujanje njene rabe. Območje KPZI je kot tako že (tudi zaradi relativne bližine urbanega dela Idrije) popularno za dostop s kolesom, peš, rolerji, ipd., vendar je edina asfaltirana cesta zaradi siceršnjega prometa posledično manj privlačna za kolesarjenje.

Na območju kopališča Lajšt bi bilo potrebno (izhajajoč iz trenutnega predloga ureditve navedene v krajinski zasnovi) kar se da optimalno izkoristiti parkirišče ob desnem bregu Idrije. Glede na oceno dejanske nosilne zmogljivosti bi to ob malenkostnem povečanju parkirišč glede na idejno zasnovu (vendar še vedno bistveno zmanjšanje glede na trenutno stanje) pomenilo, da bi približno ena petina (20%) obiskovalcev do kopališča Lajšt dostopalo z avtomobilom (ob predpostavki 3 osebe na avto).

Ob vrhuncih obiska (vikendi v poletnih mesecih) bi bilo potrebno vzpostaviti javni prevoz. Predlagamo krožno linijo z začetkom na avtobusni postaji v Idriji in najmanj naslednjimi vmesnimi postajami: vstopna točka KPZI v Podroteji, Divje jezero, Plezališče Strug in Fežnar) s končno postajo v kopališču Lajšt. Ob predpostavkah da ima en avtobus 25 sedežev in da za en krog Idrija-Lajšt-Idrija porabi 40 minut bi ob hkratni vožnji dveh avtobusov v šestih urah v Lajšt prispelo 450 oseb. To glede na izračunani DNZ pomenilo polovico vseh obiskovalcev.

Preostali delež (tretjina) bi do kopališča Lajšt prispelo z uporabo alternativnih oblik prevoza (na primer kolo) saj bi z umirjanjem motoriziranega prometa obstoječa cesta med Podrotejo in Lajštom postala tudi bolj prijazna in varna za kolesarjenje.

V luči spodbujanja dostopa do Lajšta s kolesom predlagamo tudi razpoložljivost kratkotrajnega najema po sistemu souporabe koles in e-koles v Idriji, na vstopni točki v KPZI ter na Lajštu. Na Lajštu bi tako lahko obiskovalci (na primer tisti, ki pridejo z avtomobilom ali javnim prevozom) najeli kolo ali e-kolo ter se odpravili na ogled drugih znamenitosti ob Belci (npr. Babjega zoba, klavž, idr.) ali Idriji (npr. Bučke, Lauf, idr.).

Ob spremljanju razvoja prometa in gibanju obiskovalcev se po potrebi v prihodnje preuči potencial in možnost vpeljave turistične linije (kombi ali podobno), ki bi obiskovalce vozila od Lajšta do ogleda znamenitosti ob Belci in Idriji.

V bližini Podroteje, neposredno ob vstopu v KPZI je potrebno bodisi na območju kot ga predvideva predlog sprememb občinskega prostorskega načrta, bodisi na območju skladišča lesa na desnem bregu Zale pri cestni bazi. Parkirišče naj predstavlja tudi informacijsko točko, uredi naj se tudi prostor za parkiranje avtomobov. Cena parkiranja na tem parkirišču naj vključuje tudi prevoz z avtobusom do Lajšta in nazaj ter je hkrati tudi cenovno bolj ugodna od celodnevnega parkiranja na območju Lajšta. Cena parkiranja z avtomobov v Podroteji naj bo nižja od parkiranja na območju Lajšta.

Za parkiranje na parkiriščih ob cesti na odseku Podroteja-Fežnar (kot jih prikazuje slika 8) se prav tako zaračuna parkirnina. Na vseh parkiriščih je tudi možnost vstopa na avtobus na liniji Idrija-Lajšt. Z izjemo parkirišča pri plezališču Stug, ki se preuredi kot parkirišče za kratkotrajno ustavljanje. Vsa parkirišča se ustrezno uredi z indikacijo parkirnih prostorov in ustrezno označi.

Predlog takšne prometne ureditve je tudi v skladu s Celostno prometno strategijo v Občini Idrija (LUZ, 2017).

8 VIRI

- Arhitektura.BO (2013): Ureditev interpretacijskih točk GEOPARK Idrija – »LAJŠT« Idrijska Bela
- Erjavec Nina (2013): Krajinski park Zgornja Idrija in njegov rekreacijski pomen za prebivalce občine Idrija, diplomsko delo; <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=107351&lang=slv>
- Geopark Idrija, A (2020): <http://www.geopark-idrija.si/si/geopark/40/3-krajinski-park-zgodnja-idrija/>
- Geopark Idrija, B (2020): http://www.geopark-idrija.si/uploads/geopark_files/k-geopark-2014-slo-pdf.pdf
- Geopark Idrija, C (2020): <http://www.geopark-idrija.si/si/geopark/40/3-krajinski-park-zgodnja-idrija/>
- KPZI (2013): Letak Krajinskega parka Zgornja Idrija; <https://issuu.com/visit-idrija-slovenija/docs/kpzi-slo-www>
- Kraji SLO (2020): https://kraji.eu/slovenija/krajinski_park_zgornja_idrija/slo
- LUZ d.d., RRA LUR (2017): Celostna prometna strategija Občine Idrija: [Celostna prometna strategija v Občini Idrija - idrija.si](#)
- Občina Idrija (november 2020) – Podatki o številu prebivalcev
- Občina Idrija (2018): Strategija razvoja turizma Občine Idrija 2019-2023: [1600343-4 Strategija razvoja turizma final.pdf \(idrija.si\)](#)